

Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer

Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer

Bjørn Øystein Angel

Morten Blekesaune

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Skriftserien nr. 167e

103 sider

ISSN: 1504-9299

ISBN: 978-82-7117-775-1

© Universitetet i Agder, 2014
Serviceboks 422, N-4604 Kristiansand

Design: Universitetet i Agder

Forord

Denne rapporten er resultat av forskningsprosjektet «Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer» ved Universitetet i Agder, Institutt for sosiologi og sosialt arbeid. Prosjektet har blitt initiert og finansiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Det tar sikte på å gi kunnskap som kan bidra til å redusere og forebygge uønskede flyttinger av barn i barnevernet. Det skal gi forskningsbasert kunnskap om årsaker til og erfaringer med flyttinger i barnevernet.

Vi har gjennomført forløpsanalyser av data fra Oda-registeret i Bufdir, som er klientdatabasen i det statlige barnevernet. Vi har videre gjennomført kvalitative analyser av erfaringer og oppfatninger ungdommer og saksbehandlere har med flyttinger, og spesielt gjentatte flyttinger i barnevernet. Mens registeranalysene gir en bred kartlegging av flyttinger i barnevernet, presenterer de kvalitative analysene informantenes stemmer og forståelse av flyttingene. Prosjektet ble meldt til Personvernombudet for forskning ved Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste og fikk tilrådning derfra.

Vi takker Bufdir for samarbeidet og for kommentarer til rapporten. Vi takker også ungdommene og saksbehandlerne i barnevernstjenesten som stilte opp som informanter. Dessuten takker vi enhetene i Bufetat og lokale barnevernstjenester for positive bidrag for gjennomføring av intervjuene.

Kristiansand, juni 2014

Bjørn Øystein Angel

Morten Blekesaune

Innholdsfortegnelse

Tabell og figuroversikt	7
Sammendrag	9
Kapittel 1: Innledning	13
1.1 Formål	15
1.2 Rapportens oppbygging	15
Kapittel 2: Tidligere forskning	17
2.1 Hvorfor bekymre seg for ustabil plassering?	17
2.2 Omfang av ustabilitet?	18
2.3 Årsaker til ustabilitet?	19
2.4 Virkningene av ustabilitet	20
2.5 Hvordan skape stabilitet?	21
Kapittel 3: Registerdata	23
3.1 Oda-registeret	23
3.2 Hovedtyper av plasseringer	23
3.3 Endringer i perioden	26
3.4 Hovedtyper av plasseringer	29
Kapittel 4: Når inntreer flyttingene?	33
4.1 Varighet før en replassering	33
4.2 Regresjonsanalyser	36
4.3 Mer om barnas alder	40
Kapittel 5: Intervjuundersøkelsen	43
5.1 Kjennetegn ved ungdommene	45
5.1.1 Plasseringstype	45
5.1.3 Andre kjennetegn ved ungdommene	47
5.2 Kjennetegn ved saksbehandlerne	48
Kapittel 6: Ungdommers perspektiver	49
6.1 Hva er flytting?	50
6.2 Opplevelser av flytting	51
6.3 Relasjonen til barnevernet	53
6.4 Erfaringer	56
6.5 Relasjoner til andre ungdommer	57
6.6 Årsaker til flytting	59
6.7 Hvordan redusere flyttinger?	62
Kapittel 7: Saksbehandlere	65
7.1 Å bli kjent med barna	65
7.2 Å stå i avvisninger	67
7.3 Å ta vare på foreldrene	68
7.4 Å ta ungdommene med i planlegging	69
7.5 Arbeidsbetingelser	70
Kapittel 8: Oppsummering og anbefalinger	73
8.1 Oppsummering	73

<i>8.2 Anbefalinger</i>	79
Referanser	81
Vedlegg	85

Tabell og figuroversikt

Tabeller

Tabell 1: Hovedtyper av plasseringer i statlig barnevern, 2000–2013	30
Tabell 2: Regresjonsanalysen (Weibull-fordeling) av sannsynligheten for å flytte etter kjennetegn ved barnet og plasseringen, hasardrater	38
Tabell 3: Plasseringstype, rekkefølge på plasseringene og ungdommenes alder på intervju tidspunktet	45
Tabell 4: Alder på ungdommene første gang de ble plassert, og da flyttingene inntraff	46
Tabell 5: Antall flyttinger og antall barn plassert i statlig barnevern i årene 2000–2013	89
Tabell 6: Prosentandeler av hovedtypene av plasseringene som ender med flytting	91

Figurer

Figur 1: Antallet flyttinger i statlig barnevern fra 2000 til 2013	27
Figur 2: Antall barn som var plassert i statlig barnevern (kortere eller lengre tid) hvert år fra 2000 til 2013	28
Figur 3: Flyttinger per 100 barn plassert i statlig barnevern fra 2000 til 2013	28
Figur 4: Prosentandeler av plasseringer som ender med flytting etter hovedtype av plassering	32
Figur 5: Prosentandeler av gutter og jenter som blir relassert over fem år	34
Figur 6: Prosentandeler av barn i tre typer fosterhjem som ble relassert over fem år	35
Figur 7: Prosentandeler av barn i tre typer institusjoner som ble relassert over fem år	36
Figur 8: Hasardrater etter år, utelatt fra tabell 2	39

Figur 9: Hasardrater etter alder fra tabell 2, 0 år satt til 1	40
Figur 10: Antall barn etter alder (per 1. januar), gjennomsnitt for alle barn som var plassert i hvert av årene 2000–2013	41
Figur 11: Estimert antall barn som ble flyttet i løpet av året, alder ved årets inn- gang	41

Sammendrag

Rapporten presenterer resultater fra prosjektet «Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer». Vi har gjort forløpsanalyser av data fra Oda-registeret, og vi har intervjuet ungdommer og saksbehandlere i barnevernstjenesten. Vi har innhentet og sammenlignet litteratur fra tidligere studier om flyttinger i barnevernets regi. Det er et overordnet mål at kunnskapen som disse studiene har frambrakt, kan bidra til større bevissthet hos ansatte i barnevernet slik at antall utilsiktede flyttinger kan reduseres.

Våre problemstillinger har vært: a) Hva skiller unge personer som opplever flyttinger, fra de som har mer stabile forløp i barnevernet? b) Når i forløpet skjer flyttingene? c) Hvilke faktorer fremmer og hemmer flyttinger versus mer stabile forløp? Faktorene knyttes til barnet, barnets foreldre, plasseringsstedet og saksbehandlingen. d) Hvilke konsekvenser har flyttingene for de involverte partene?

Antall flyttinger har økt siden år 2000. Det samme har antall barn som har blitt plassert i fosterhjem og institusjon i regi av barnevernet. Antall flyttinger økte også i forhold til antall plasserte barn fra 2000 til 2006, da det stabiliserte seg på 16 flyttinger årlig per 100 plasserte barn.

Flesteparten av barna som blir flyttet er tenåringer, anslagsvis 62 prosent, og aller hyppigst ved 16-17 års alder, et funn som passer med tidligere forskning om flytting av barnevernsbarn (Barber, Delfabbro, & Cooper, 2001; Eggertsen, 2008). Kun 16 prosent var barna som ble flyttet var under 7 år. Jenter og gutter har omtrent samme risiko for å bli flyttet.

Antall flyttinger varierer sterkt mellom ulike plasseringstyper. Fosterhjem gir færre flyttinger enn institusjonsplassering. Barn plassert i statlige institusjoner flytter oftere enn barn i private institusjoner.

Ordinære fosterhjem er den vanligste plasseringstypen. En betydelig andel av plasseringene i ordinære fosterhjem ender med flytting, nesten 23 prosent. Den lange varigheten på disse plasseringene medfører likevel at en svært liten andel av disse barna risikerer å bli flyttet år for år, eller måned for måned.

Private fosterhjem er den nest vanligste plasseringstypen, med 14 prosent av barna som til enhver tid var plassert. En relativt lav andel av disse plasseringene ender med flytting, kun 8 prosent. Fordi disse plasseringene er mindre stabile enn ordinære fosterhjem, er den løpende risikoen for å bli flyttet likevel 2,7 ganger større fra private fosterhjem enn fra ordinære fosterhjem.

Intervjuene viser hvilke grunner ungdommene selv mente var de viktigste for at en plassering endte med flytting. Én grunn var at de kom til et sted der andre ungdommer hadde andre atferdsuttrykk og behov enn dem selv. Denne grunnen ble også bekreftet gjennom intervjuer med saksbehandlere, og den har vært påpekt i tidligere forskning (Backe-Hansen, Bakketeig, Gautun, & Grønningsæter, 2011). Ungdomsinformantene mente også at det er et problem at ungdom som har ulike behov og plasseringsgrunnlag deler samme tiltak, noe som kan resultere i uønskede flyttinger. Tidligere forskning har gjort ligendende funn (Barber, et al., 2001; Blakey et al., 2012; Rosenberg & Robinson, 2004; Webster, Barth, & Needell, 2000).

I de senere årene har det vært en interesse for betydningen av gode relasjoner mellom hjelper og bruker (Ritchie, 2007). Ungdomsinformantene mente at gode

relasjoner med ansatte i barnevernstjenesten kan bidra til å redusere antall flyttinger. De mente dessuten at deltakelse i egen sak ved inn- og utflytting er viktig for å redusere antall flyttinger. Noen forskere Eggertsen (2008), Lewandowski og Pierce (2004) hevder at barnevernstjenestens oppfølging av barn og ungdom er viktig for å unngå unødvendig flytting av barn, for eksempel ved å unngå hyppige skifter av saksbehandlere.

Ungdomsinformantene var mellom 12 og 15 år da de ble plassert første gang. Barnevernstjenesten hadde vært inne i familiene deres i lang tid før den første plasseringen. Det kan være gode grunner til at det tok lang tid før barnevernet valgte å plassere ungdommene. Det er likevel mulig at noen av disse plasseringene burde ha skjedd en del tidligere. Noen av ungdommene var inne på dette under intervjuene.

Rapporten gir følgende anbefalinger for å redusere utilsiktede flyttinger og å gjøre nødvendige flyttinger mer skånsomme:

- Barnevernet bør sikre at det til enhver tid fins tilgjengelige og differensierte fosterhjem og institusjoner for barn og unge. Barn og unge skal ikke plasseres sammen med andre barn og unge som har helt andre atferdsuttrykk enn dem selv. Barn og unge skal i minst mulig grad måtte vente på passende tiltak.
- Barnevernet bør få rammebetingelser som sikrer at barn som blir plassert, får den oppfølgingen de har krav på. Det innebærer blant annet at de har en saksbehandler som kjenner dem godt, og som har jevnlig kontakt med dem under hele plasseringsforløpet.
- Barn og unge i barnevernet bør sikres bedre medvirkning i egen sak slik barnevernloven og barnekonvensjonen legger opp til.

- Trolig bør barnevernet plassere noen barn tidligere enn de gjør i dag. Det å vente til barna har blitt ungdommer, kan ha uheldige konsekvenser for barnet.

Kapittel 1: Innledning

Flytting av barn og ungdom fra en omsorgssituasjon til en annen har et positivt siktemål: å forbedre ivaretagelsen av barnet (ungdommen) og sikre det stabil og utviklingsstøttende omsorg som det ikke får i egen familie. Flytting av barn og unge som trenger endring i sin omsorgssituasjon, er av og til uunngåelig. Det er likevel en utbredt oppfatning at antall flyttinger bør begrenses, og at når flytting skjer, bør den være godt planlagt og gjennomført (Baugerud & Melinder, 2010).

I en rekke av flyttinger kan noen oppleves som positive av barnet/ungdommen, slik at belastningen ved dem er liten. Noen flyttinger kan være del av et planlagt forløp, og andre kan være resultat av mislykkede plasseringer. Et barn med få flyttinger kan leve i en ustabil og vanskelig omsorgssituasjon, og en ungdom med flere flyttinger kan selv ha vært involvert i prosessen mot en endelig og forhåpentlig stabil plassering.

En nyere kartlegging fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir, 2013) definerer flytting som «... barn [som] flytter fra hjem/hjemkommune til et statlig framskaffet tiltak. Tiltaket kan være fosterhjem eller institusjon. Dessuten regnes flyttinger mellom slike statlige tiltak som en ny flytting». Kartleggingen teller alle flyttinger fra hjem til statlig framskaffede omsorgstiltak, og omsorgstiltak imellom. Rømning som fører tilbake til samme tiltak, regnes ikke som flytting, heller ikke hjemmelsendring uten fysisk flytting.

Rapporten fra Bufdir (2013) viser at av barn/ungdom i barneverntiltak født i 1986 og senere (28 135 barn) har om lag halvparten flyttet bare én gang til et statlig framskaffet tiltak, 25 prosent har flyttet to ganger, og 13 prosent har flyttet tre ganger. Det er relativt få som har flyttet fire (6 %) og fem ganger (3 %). Kun 4 pro-

sent har flere enn fem flyttinger. Noen (95) barn har likevel flyttet mer enn ti ganger i perioden 1986–2012. De fleste barn og unge flytter altså få ganger, men noen opplever mange flyttinger (Bufdir, 2013).

Bufdir (2013) skiller ikke mellom tilsiktede og utilsiktede flyttinger. Det fins ulike oppfatninger om hva som bør regnes som utilsiktede flyttinger. Forskningsprogrammet «Fosterhjem for barns behov» definerer utilsiktet flytting som en flytting fra et fosterhjem «som skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått» (Backe-Hansen, Christiansen, & Havik, 2013). Andre nordiske land har brukt til dels andre definisjoner på flyttinger (Socialstyrelsen, 2012).

En utilsiktet flytting behøver ikke å være negativ. Utilsiktede flyttinger kan likevel ha store kostnader for flere parter. Det er derfor behov for økt kunnskap om flyttinger i barnevernet. En nyere litteraturstudie (Backe-Hansen, et al., 2013) som omhandler utilsiktede flyttinger fra fosterhjem, viser at det er behov for mer kunnskap om flyttinger, med sikte på å finne fram til årsaker til flytting, suksesskriterier for vellykkede plasseringer og til forebyggende tiltak. Spesielt fins det lite forskning om barnas og ungdommenes egne perspektiver på utilsiktet flytting (Backe-Hansen, 2009; Backe-Hansen, et al., 2013).

Bufdir ønsker å skaffe et kunnskapsgrunnlag for å forebygge og redusere antallet utilsiktede flyttinger i barnevernet, og sikre best mulig praksis ved flyttinger som ikke er til å unngå. Denne kunnskapen vil utgjøre en viktig del av det fagstrategiske arbeidet i direktoratet og vil være et viktig bidrag i utviklingen av gode og trygge tjenester for brukerne (barn, unge og deres familier). Blant annet i utviklingen av tiltak og intervensjoner som kan forebygge flyttinger i barnevernet og fremme stabile plasseringer.

1.1 Formål

Formålet med prosjektet er å skaffe til veie kunnskap som kan bidra til å redusere og forebygge uønskede flyttinger i barnevernet, samt å finne fram til best mulig praksis for gjennomføring av nødvendige flyttinger. Målet er å få forskningsbasert kunnskap om årsakene til og erfaringer med flyttinger. Prosjektet omfatter både barn plassert i fosterhjem og i institusjon.

Følgende problemstillinger skal belyses:

1. Hva skiller unge personer som opplever flyttinger, fra de som har mer stabile forløp i barnevernet?
2. Når i forløpet skjer flyttingene?
3. Hvilke faktorer fremmer og hemmer flyttinger versus mer stabile forløp? Faktorene knyttes til barnet, barnets foreldre, plasseringsstedet og saksbehandlingen.
4. Hvilke konsekvenser har flyttingene for de involverte partene?

1.2 Rapportens oppbygging

Rapporten er delt i fem kapitler. Kapittel 2 redegjør for kunnskapen vi har om flyttinger i barnevernet. Det tar for seg omfang av flyttinger og årsaker til ustabile plasseringer, hvilke virkninger som følger av ustabile plasseringer, og hvordan en kan forhindre ustabilitet i plasseringene.

Kapittel 3 presenter de ekstensive dataene fra Oda-registeret. Vi analyserer flyttinger i det statlige barnevernet fra 2000 til 2013. Analysene skiller mellom åtte hovedtyper av plasseringer. Kapitlet viser hvordan antallet barn som ble flyttet

endret seg i observasjonsperioden, og hvor store andeler av barna som var innom ulike typer plasseringer.

Kapittel 4 viser når flyttingene inntreffer etter en første plassering, og det analyserer sannsynligheten for at flyttinger inntreffer etter kjennetegn ved barnet og ved plasseringen.

Kapittel 5 presenterer intervjudataene, herunder kjennetegn ved ungdommer og saksbehandlere som stilte opp som informanter.

Kapittel 6 presenterer ungdommenes forståelse av flyttinger i barnevernet, herunder deres opplevelser og synspunkter på flyttinger, forholdet til barnevernstjenesten samt relasjonen til andre ungdommer i institusjoner og fosterhjem.

Kapittel 7 viser saksbehandlernes perspektiver, herunder hvordan en blir kjent med barn og voksne, hvordan en tar vare på disse aktørene, og arbeidsbetingelsene for en god barnevernstjeneste.

Det siste kapitlet (8) gjengir de viktigste funnene fra analysene og gir noen anbefalinger i de empiriske analysene, herunder hva som skal til for å forebygge og redusere flyttinger i barnevernet.

Kapittel 2: Tidligere forskning

Forskning på flyttinger i barnevernet spenner over mange år. I denne tiden kan politikk og praksis ha endret seg med hensyn til å ivareta ulike typer behov i befolkningen. Det er også definisjonsmessige utfordring knyttet til hva som regnes som plassering, replassering/flytting og brudd i et plasseringsforløp. Det er likevel betydelig konsistens i deler av forskningen, og noen temaer og problemstillinger går igjen. Det er bred enighet, nasjonalt og internasjonalt, om at en bør redusere antallet flyttinger eller replasseringer. Replasseringer er noen ganger uunngåelig og i noen tilfeller også ønskelig.

I norsk litteratur finner vi noen få studier av flyttinger av barn mens de er under barnevernet (Angel & Blekesaune, 2013; Christiansen, Havik, & Anderssen, 2010). Internasjonalt finnes det mange flere studier om «placement stability» og «placement instability».

Det fins forskning om hvorfor man skal bekymre seg for ustabilitet i plasseringene. Det fins beskrivende forskning om omfanget av antall replasseringer, og mer forklarende forskning om årsaker til ustabilitet og om mulige virkninger av ustabilitet i plasseringene. Noen studier drøfter også i noen grad hva en kan gjøre for å stabilisere plasseringer av barn utenfor hjemmet. Begrepene stabilitet, ustabilitet og replassering brukes om hverandre.

2.1 Hvorfor bekymre seg for ustabil plassering?

Å utvikle trygg tilknytning i tidlig barndom har lenge vært betraktet som en forutsetning for en normal utvikling hos barn (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978;

Bowlby, 1969). Monck og kolleger hevder at tidlige utviklingen av trygg tilknytning til primære omsorgspersoner er en forutsetning for en normal utvikling hos barn (Monck, Reynolds, & Wigfall, 2003, p. 19).

Flytting av barn og ungdom fra en omsorgssituasjon til en annen har et positivt siktemål; å forbedre ivaretakelsen av barnet og sikre det stabil og utviklingsstøttende omsorg som det ikke får i egen familie. Flytting av barn som trenger endring i sin omsorgssituasjon, kan være uunngåelig eller tjenlig for barnet. Samtidig er det en vanlig antakelse at antallet flyttinger bør begrenses, og at når flytting skjer, bør den være godt planlagt og gjennomført (Baugerud & Melinder, 2010).

2.2 Omfang av ustabilitet?

Forskning viser at barn og unge kan flytte mange ganger mens de er under barnevernets omsorg. Vinnerljung mfl. (2004) finner i svenske data at 25–40 prosent av barna relasseres de første to årene, og at relasseringsfrekvensen er høyest blant tenåringer. Egelund (2006) oppsummerer at 20–50 prosent av plasseringene avsluttes ikke-planlagt. En studie fra Australia (Delfabbro, Barber, & Cooper, 2002) identifiserer barn med mer enn ti plasseringer i løpet av tre år, og en studie fra USA (Leslie, Landsverk, Horton, Ganger, & Newton, 2002) finner gjennomsnittlig 4,3 plasseringer over halvannet år. En stor-skala studie fra Storbritannia viser at en fjerdedel av babyene ble flyttet før de fylte ett år (Ward, Munro, & Dearden, 2006). En studie fra Danmark viser at 22 prosent av barn som ble tilbakeført til sine foreldre, ble relassert innen to år (Ubbesen, Petersen, Mortensen, & Kristensen, 2012).

I Norge har det vært en økning i antall barn som flytter fra et fosterhjem til et annet. Fra 2001 til 2009 økte antall flyttinger med 73 prosent (SSB, 2010, 2011, 2012).

Denne ustabiliteten synes å ha økt mest i aldersgruppa 13–17 år (op. cit.). Dette er i samsvar med studier fra andre land (Dixon & Stein, 2005; Vinnerljung, et al., 2004). En nyere norsk studie viser at det er de yngste barna (0–4 år) som har størst sannsynlighet for å bli flyttet, men disse små barna utgjør likevel en liten andel av barn som blir flyttet mellom fosterhjem (Angel & Blekesaune, 2013). Grunnen er at de minste barna utgjør en svært liten andel av barn som blir plassert i fosterhjem. Tilsvarende funn ble gjort av Ward og Skuse (1993) i Storbritannia.

2.3 Årsaker til ustabilitet?

En rekke studier har undersøkt om ulike trekk ved plasseringene predikerer hvor stabile plasseringene er. Eksempelvis viser en gjennomgang av 26 studier om ungdom i fosterhjem at eldre barn, barn med atferdsproblemer og barn som har flere plasseringer, har forhøyet sannsynlighet for brudd i plasseringen. Andre studier har vist at sannsynligheten for replassering varierer med plasseringstype, trekk ved barnet som alder og helse, trekk ved foreldrene og trekk ved barnevernstjenesten (Oostermana, Schuengel, Slot, Bullens, & Doreleijers, 2007).

Studier av plasseringstyper viser at plassering av barn i fosterhjem utenom familien er mindre stabile enn plassering av barn i nær slekt eller familie (slektsplasseringer) (Angel & Blekesaune, 2013; Holtan, Handegård, Thørnblad, & Vis, 2013; Webster, et al., 2000; Winokur, Holtan, & Valentine, 2009). Videre er plassering av barn i gruppe- eller i boligomsorg mer ustabil enn plassering i ordinære fosterhjem og slektsfosterhjem (Wulczyn, Kogan, & Harden, 2003).

Blant kjennetegn ved barnet finner man blant annet at barn med atferdsproblemer, for eksempel utagerende problematferd, tilknytningsforstyrrelser eller antisosial

atferd, har økt sannsynlighet får å bli flyttet (Barber, et al., 2001; Blakey, et al., 2012; Rosenberg & Robinson, 2004; Webster, et al., 2000). Det samme gjelder barn med psykiske problemer eller utviklingshemning (Eggertsen, 2008; Rosenberg & Robinson, 2004; Webster, et al., 2000), barn med høyere alder (Barber, et al., 2001; Delfabbro, et al., 2002; Eggertsen, 2008) og barn som har helseproblemer eller funksjonshemning (Eggertsen, 2008; McDonald, Poertner, & Jennings, 2007; Rosenberg & Robinson, 2004).

Noen studier har sett på trekk ved foreldrene, blant annet foreldre som er rusmisbrukere og strever med psykiske vansker (Glisson, Bailey, & Post, 2000; Rosenberg & Robinson, 2004). Andre studier har sett på faktorer knyttet til sosialarbeideren. Disse studiene viser at hyppig skifte av saksbehandlere og lite kontakt med saksbehandleren øker risikoen for flytting (Eggertsen, 2008; Lewandowski & Pierce 2004). Endelig viser forskning at barn som har plasseringserfaringer fra før, herunder det å være lengre tid under omsorg, får erfart flere plasseringer og plasseringssammenbrudd også senere (Blakey, et al., 2012; Pabustan-Claar, 2007).

2.4 Virkningene av ustabilitet

Barn som opplever omsorgssvikt, mishandling og mange skifter av omsorgspersoner, kan utvikle et psykisk forsvar for å takle angst og usikkerhet. Dette kan føre til utvikling av indre arbeidsmodeller som svekker deres evne til å forholde seg til andre mennesker i framtiden (Howe, 2005). Ustabilitet i barns plasseringer reduserer deres mulighet til å utvikle en permanent trygg tilknytning (Leathers, 2002), og kan forverre eksisterende problemer og forsterke utrygge tilknytningsmønstre (Rubin, O'Reilly, Luan, & Localio, 2007). Disse barna er i mindre grad i stand til å etablere nære relasjoner til framtidige omsorgspersoner, og de viser oftere en at-

ferd som holder omsorgspersoner på avstand. Slik feiltilpasning og tilsynelatende utfordrende atferd kan føre til ytterligere avvísninger og brudd i plasseringer i barnevernet.

Flyttinger og replasseringer kan føre til stress. Normalt vil det bety at barnet må etablere forhold til nye omsorgspersoner. Ustabilitet i plasseringer kan føre til brutte relasjoner, mangel på kjennskap til fortiden, noen ganger også til avvísning av ens kulturelle opphav, faktorer som kan bidra til forvirring og mangel på identitet (Coleman, 1987; Rubin, et al., 2007). Det kan også føre til separasjon fra søsken, til ny skole eller barnehage, til tap eller mindre kontakt med venner, og til det å måtte forholde seg til et nytt nærmiljø. Slike endringer kan ha en negativ virkning på barnet (Schofield, 2003). Barn som har hatt mye ustabilitet i plasseringene, skårer senere lavt på levekårsindikatorer som sysselsetting, inntekt, bolig og sosiale relasjoner, og de har høy dødelighet (Biehal, Clayden, & Stein, 1995; Kristofersen, 2005; Stein, 2006; Vinnerljung & Sallnäs, 2008).

En studie av Rubin og kolleger (2004) viser at ustabilitet i fosterhjems plasseringer assosieres med økte mentale helseproblemer det første året, særlig hos barn med generelle helseproblemer. Disse funnene understreker viktigheten av tiltak som utreder den totale helsen til barn. Rubin, O'Reilly, Luan og Localio (2007) finner at ustabilitet blant barn i fosterhjem i praksis var relatert til deres grunnproblemer, og ustabilitet i plassering har en uheldig innvirkning på barnets atferd og trivsel.

2.5 Hvordan skape stabilitet?

En metastudie av stabilitet og kontinuitet blant barn under omsorg av Holland, Faulkner og Perez-del-Aguila (2005) inkluderer 17 studier fra Storbritannia, USA

(hvorav 2 var randomiserte), Canada, Finland og Israel. Funnene indikerer at søskenplassering, slektsplassering, foreldrenes deltakelse i plasseringen, fosterhjemmets ferdigheter, samt individualisert og flerdimensjonal støtte til barnet er faktorer som kan bidra til å stabilisere plasseringer under barnevernet.

En annen metastudie (Campell Systematic Review) gjennomført av Winokur, Holtan og Valentine (2009) omfatter 62 studier som inkluderer plassering av barn i egen slekt (slektsplasseringer). Resultatene viser at plassering av barn i egen slekt er gunstig for barns utvikling og mentale helse, samt at plasseringene er mer stabile enn om barn plasseres i fosterhjem utenfor slekta (fosterhjem utenfor familien). Disse funnene blir også bekreftet i nyere studier fra Storbritannia (Lutman, Hunt, & Waterhouse, 2009), Norge (Holtan, et al., 2013) og Canada (Perry, Daly, & Kotler, 2012).

Munro og Hardy (2006) har vurdert forskning som er foretatt i Storbritannia fra 1989 til 2005. De finner at følgende faktorer er gunstige for å unngå replasseringer: tidlig plassering, god planlegging av plasseringen, mange og varierte plasseringsmuligheter og tverrfaglig støtte til barn og fosterhjem.

En kanadisk studie har undersøkt mulige effekter av forsterket oppfølging av fosterhjem for 182 barn med født alkoholsyndrom (FAS). Regioner som hadde forsterket oppfølging av disse fosterhjemmene, hadde færre replasseringer enn regioner som ikke hadde innført denne typen oppfølging for disse barna. Også stabiliteten ved (ikke skifte av) saksbehandler bidro til å stabilisere plasseringene (Pelech, Badry, & Daoust 2013). En studie fra USA finner at verken ekteskapelig status, utdanning eller inntektsnivå hos fosterforeldrene synes å ha betydning for plasseringenes stabilitet. Økt alder og lengre erfaring synes derimot å bidra til å stabilisere plasseringene (O'Neill, Risley-Curtiss, Ayón, & Williams, 2012).

Kapittel 3: Registerdata

3.1 Oda-registeret

De ekstensive analysene består i forløpsanalyser fra Oda-registeret i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Oda består av administrative registreringer av fylkeskommunalt og statlig barnevern. Databasen ble utviklet tidlig på 1990-tallet. Fram til 2004 var dette et fylkeskommunalt system. Da staten overtok fylkeskommunale oppgaver for barnevern i 2004, ble disse systemene slått sammen til Oda-basen (Bufdir, 2013).

Prosjektet (UiA) fikk de nødvendige tillatelsene til å få overført data fra Oda-registeret ved utgangen av 2013, og dataene ble overført fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ved årsskiftet (2013/2014). Av personvern hensyn måtte dataene aidentifiseres slik at direktoratets løpenummer og kommunenummer ble erstattet med kryptifiserte nummer for barn og kommuner. Oslo er ikke med i databasen, og Trondheim har begrensede opplysninger i perioden (2000–2013) og ble derfor tatt ut av dataene.¹ Av personkjennetegn har vi kun kjønn og fødselsår foruten informasjon om tiltak/plassering i barnevernet.

3.2 Hovedtyper av plasseringer

Alle plasseringer er angitt med tiltakskode og dato for start og stopp avrundet til hele måneder. Dataene går tilbake til 1970-tallet, og de inkluderer også noen voksne personer, over 23 år. I alt har vi data for 37 625 personer med i alt 76 840 plasseringer. Vi avgrenser våre analyser til perioden 2000 til 2013 (vi mangler noen da-

¹ Vi ba om at Bergen ble delt i tre kryptifiserte koder for å redusere risikoen for å identifisere barn fra denne kommunen, som ellers ville ha blitt mye større enn de andre kommunene i dataene. Ingen av de kryptifiserte kommunenumrene i dataene skiller seg ut med spesielt mange barnevernsbarn

ger fra siste del av desember 2013). I denne perioden ble 32 570 barn (personer) plassert med i alt 64 876 plasseringer i Oda, når vi tar med barn (plasseringer) som startet, men ikke var avsluttet før januar 2000. Når dataene avgrenses til barn under 19 år og noen parallelle plasseringer fjernes, har vi forløpsdata om 31 954 barn (0–18 år) med i alt 62 433 plasseringer.

Oda-registeret skiller mellom tolv typer plasseringer. Noen av disse plasseringskodene er lite brukt, og tre koder har mindre enn ti plasseringer hver. Analysene som presenteres her, skiller derfor mellom sju hovedtyper av plasseringer pluss annet (8):

1	Ordinære fosterhjem. Dette er kommunale fosterhjem, men der staten ved Bufdir bidrar med rekruttering og formidling. Bufdir kan dessuten gi råd og veiledning
2	Fosterhjem med statlig refusjon er som ordinære fosterhjem, men staten ved Bufdir bidrar med refusjon på beløp over kommunal egenandel. Disse kalles ofte forsterkede fosterhjem.
3	Private fosterhjem er fosterhjem tilknyttet private aktører. Private aktører har ansvar for rekruttering og oppfølging mm. av hjemmet, noe likt statlige familiehjem /ungdomsfamilier (nedenfor).
4	Statlige familiehjem eller ungdomsfamilier er statlige fosterhjem. Disse hjemmene tar barn som normalt skulle vært plassert i institusjon. Oppfølging skjer av ansatte i Bufdir. Disse hjemmene har tettere oppfølging enn kommunale fosterhjem.
5	Statlige beredskapshjem har samme oppfølging som 4. Beredskapshjemmene tar barn som skal plasseres akutt. Disse er ment å gi opphold av kortere varighet.

6	Statlige institusjoner er for barn som ikke kan plasseres i fosterhjem.
7	Private institusjoner er omtrent som statlig institusjon, men eies av privat aktør, som kan være ideelle eller kommersiell aktører.
8	Annet inkluderer først og fremst andre offentlige institusjoner, og der- nest kommunale bofelleskap samt noen andre lite brukte kategorier.

Prosjektet har tilgang til start- og slutt-datoer for plasseringene avrundet til hele måneder. Flytting mellom tiltak defineres som de tilfeller der en første plassering opphører og en andre plassering starter samme kalendermåned. En innledende plassering fra et barndomshjem m.m. til fosterhjem m.m. regnes ikke som flytting i våre analyser; vi teller kun flyttinger mellom ulike plasseringer i regi av det statlige barnevernet.

For å gjennomføre forløpsanalyser av flyttinger i barnevernet må vi tilordne de åtte hovedtypene av plasseringer (nevnt ovenfor) langs en tidsakse, fram til en eventuell flytting inntreffer. Hvis en plassering opphører og en annen plassering starter samme måned, er forløpet enkelt å beskrive. Andre ganger kan en første plassering stanse en eller flere måneder før en andre plassering starter, gjerne kalt «hull» mellom plasseringer. Slike «hull» mellom plasseringer antas her å være et midlertidig opphold i plasseringen, selv om mange av disse hullene er kortvarige (fra en kalendermåned til den neste).

Det er vanskeligere å bestemme hvordan vi skal håndtere det faktum at to plasseringer i noen tilfeller synes å løpe parallelt, gjerne kalt overlapp, i vårt tilfelle overlapp mellom plasseringer. Vel seks prosent av plasseringene overlapper med en samtidig eller påfølgende plassering. De kvalitative undersøkelsene innenfor pro-

sjektet indikerer at noen barn har overlappende tiltak, for eksempel plassering både i fosterhjem og institusjon. Når vi analyserer forløp av plasseringer, må vi ordne plasseringene på en eller annen måte for å unngå at parallelle plasseringer regnes som ulike plasseringer, noe de egentlig ikke er. Vedlegg 1 viser hvordan vi har tilordnet dataene til en forløpsmatrise. Kort fortalt har vi tatt utgangspunkt i den plasseringen som starter først, og hvis to parallelle plasseringer starter samtidig, har vi rangert dem etter nummereringen (1–8) ovenfor ut fra en antakelse om at fosterhjem er viktigere enn institusjoner for barn med to eller flere parallelle tiltak.

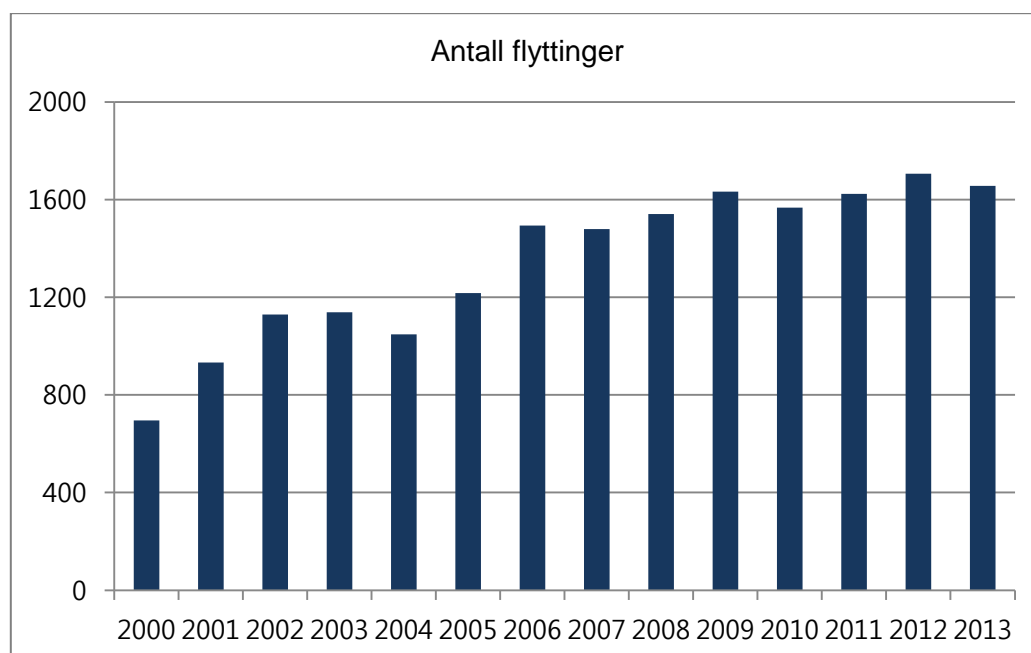
Vi analyserer plasseringsforløp i perioden 2000 til 2013, over (nesten) 14 år (minus noen dager på slutten av 2013). Datamatriksen er (etter noe opprydding) organisert slik at forløpene følger etter hverandre, og parallelle forløp er organisert slik at fosterhjem går forut for beredskapshjem som går forut for institusjon. Derneft deler vi opp matrisen til hele kalenderår (fra 1/1 til 31/12), og vi beregner barnets alder ved inngangen av året (per 1/1). Det er først på dette trinnet vi kan avgrense dataene til barn under 19 år (per 1/1). Etter denne oppryddingen i dataene har vi forløpsdata for 31 954 barn (0–18 år) med i alt 62 433 plasseringer i statlig barnevern (med start- eller slutt-dato) fra og med januar 2000. Det er disse dataene som analyseres videre i denne rapporten.

3.3 Endringer i perioden

Etter å ha tilordnet dataene til en forløpsmatrise har vi data om totalt 18 859 flyttinger for 31 954 barn. Aller først ser vi på hvordan antallet barn som ble flyttet endret seg i observasjonsperioden, fra 2000 til 2013.

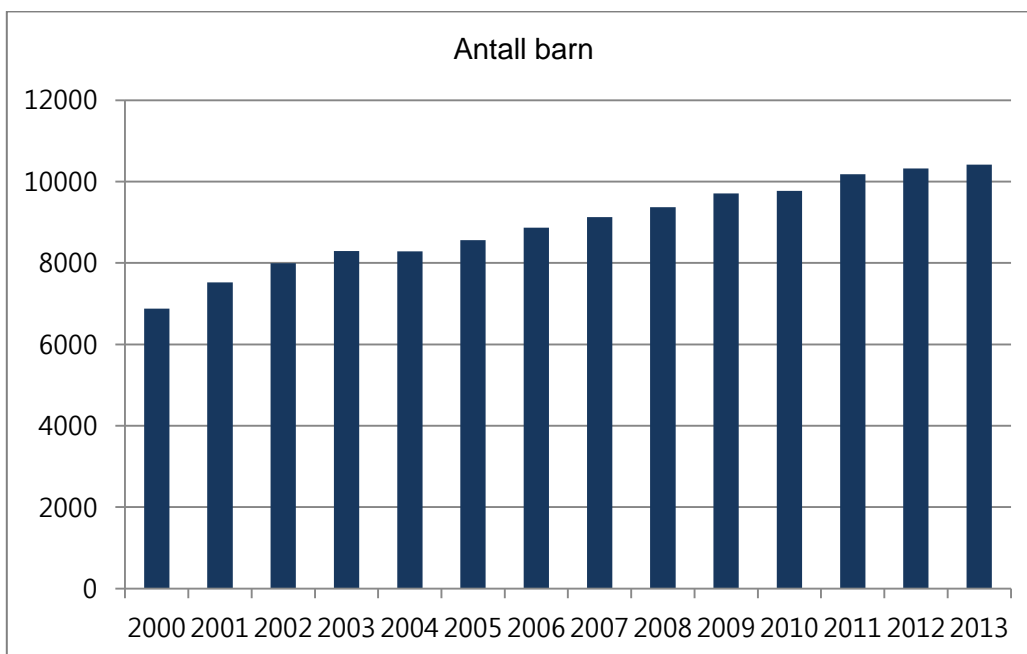
Antallet flyttinger økte i observasjonsperioden, spesielt mellom 2000 og 2006 (figur 1). I 2000 ble knapt 700 barn flyttet. Fram til 2006 økte antallet flyttinger til nesten 1 500 (mer nøyaktige tall framgår av vedlegg 2). Det har også vært en svak økning etter 2006 med en foreløpig topp i 2012 med vel 1 700 flyttinger. Det er sannsynlig at de endelige tallene for 2013 blir omtrent som for 2012.

Figur 1: Antallet flyttinger i det statlige barnevernet fra 2000 til 2013

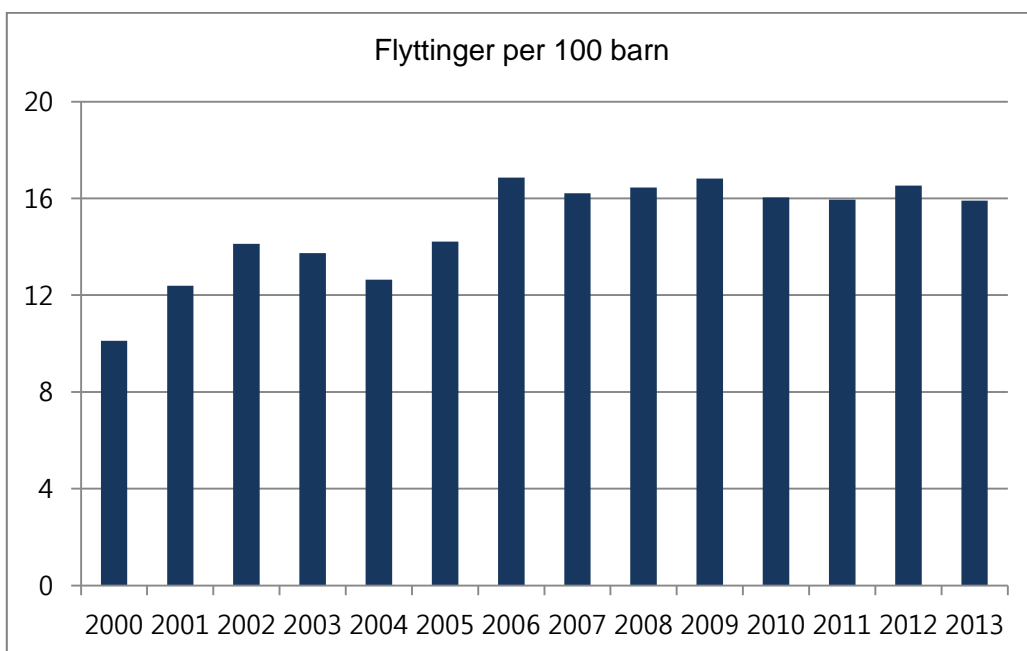

Antall flyttinger kan også ses i forhold til antall barn som var plassert under barnevernet. Dette kan beregnes med utgangspunkt i antallet barn som var plassert, over kortere eller lengre tid, hvert av årene 2000 til 2013. Antallet barn som var plassert, økte også i observasjonsperioden (figur 2), fra 7 200 i 2000 til mer enn 10 000 fra 2011, med en topp i 2013 (helt nøyaktige tall er ikke tilgjengelig for 2013).

Figur 2: Antall barn som var plassert i statlig barnevern (kortere eller lengre tid) hvert år fra 2000 til 2013.

Figur 3: Flyttinger per 100 barn plassert i statlig barnevern fra 2000 til 2013

Ser vi antallet flyttinger i relasjon til antall barn som var plassert under statlig barnevern, får vi et bilde omtrent som for antallet flyttinger (figur 3), om enn med noe mindre dramatisk endring ettersom nevner (antall barn) også har økt. Antallet flyttinger økte fra 10 per 100 plasserte barn i 2000 til nesten 16–17 per 100 plasserte barn i fra 2006. I sum viser disse beskrivende analysene at flere barn har flyttet innenfor det statlige barnevern, og at flere barn også ble plassert under barnevernet i perioden 2000 til 2013.

3.4 Hovedtyper av plasseringer

La oss se nærmere på fordelingen mellom de åtte hovedtypene av plasseringer som vi skiller mellom. Antallet plasseringer kan beregnes på flere måter: ut fra antall plasseringer totalt, antall barn som ble plassert, og som antall dager barna var plassert. De tre måtene å regne på gir ulike resultater. Ordinære fosterhjem var den klart vanligste plasseringen, hvis vi regner antall dager eller antall barn som til enhver tid var plassert (som er det samme). Hele 58 prosent av barn som til enhver tid var plassert (i perioden 2000–2013), var plassert i ordinære fosterhjem (prosent av dagene i tabell 1). Ordinære fosterhjem utgjør derimot en mindre andel av plasseringene, kun 23 prosent (prosent av plasseringene i tabell 1)). Grunnen er at ordinære fosterhjem er en mer stabil plassering enn for eksempel plasseringer i institusjoner.

Noe forenklet kan vi si at de tre første gruppene (i tabell 1 og annetsteds i denne rapporten) – ordinære fosterhjem, fosterhjem med statlig refusjon og private fosterhjem – alle er relativt ordinære fosterhjem. Forskjellen mellom dem går på refusjonssatser (2) og hvem som har ansvar for rekruttering og oppfølging (3). Hvis vi slår sammen disse tre (første) hovedtypene (i tabellen), finner vi at de utgjør 76

prosent av barna som til enhver tid var i fosterhjem, men bare 33 prosent av plasseringene.

Tabell 1: Hovedtyper av plasseringer i statlig barnevern, 2000–2013.

Type plassering	Prosent av #plasseringer	Prosent av #dager	Prosent av barna
Ordinære fosterhjem	22,7	57,6	38,8
Fosterhjem med statlig refusjon	2,8	2,4	5,0
Private fosterhjem	8,0	15,6	14,2
Familiehjem/ungdomsfamilier	5,5	5,7	8,2
Statlige beredskapshjem	15,6	3,3	25,9
Statlige institusjoner	13,9	7,8	19,1
Private institusjoner	31,0	7,4	37,6
Annet	0,5	0,2	1,0
Sum	100,0	100,0	149,7
N=	62 433	35 250 471	31 954

Det er også mulig å slå sammen de tre siste gruppene – statlige og private institusjoner og annet, som også i all hovedsak er (andre statlige) institusjoner eller (i noe mindre grad) kommunale bofellesskap. Disse utgjør til sammen kun 15 prosent av barna som til enhver tid var plassert, men hele 45 prosent av plasseringene.

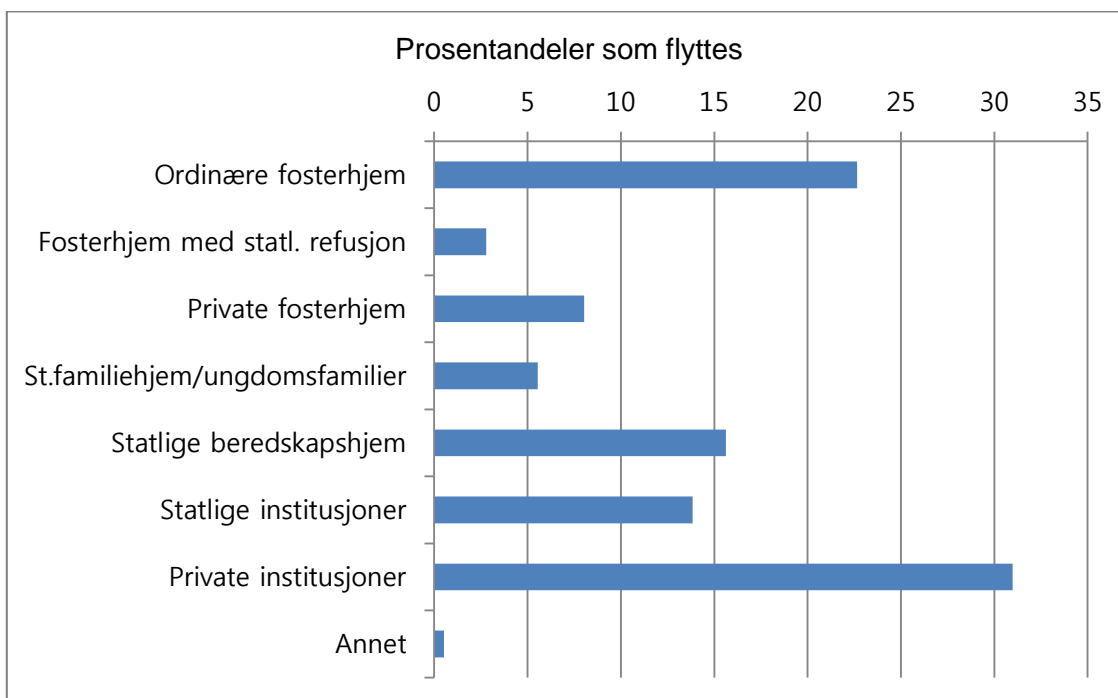
De øvrige to hovedtypene – statlige familiehjem/ungdomsfamilier og statlige beredskapshjem – kan muligens sies å være en slags mellomting mellom fosterhjem og institusjoner. Dette er mest åpenbart for familiehjem m.m. ettersom disse tar seg av barn som ellers ville ha vært i institusjon, og de har tettere oppfølging (av Bufetat) enn mer ordinære fosterhjem. Tilsvarende oppfølging har også statlige beredskapshjem, selv om disse er ment å være akutte plasseringer av mer kortvarig

karakter. Tabell 1 indikerer at plasseringer i beredskapshjemmene er av kortvarig karakter ettersom de utgjør nesten 16 prosent av plasseringene, men bare litt over 3 prosent av barna som til enhver tid var plassert i regi av Bufetat.

Tabell 1 viser også hvor store andeler av barna (som var eller ble plassert i perioden) som var innom ulike typer plasseringer. Ettersom ett barn kan ha ulike typer plasseringer, summerer disse andelene seg til 150 prosent, det vil si at barna hadde i gjennomsnitt 1,5 hovedtyper av plasseringer i perioden. Omtrent like mange barn var innom ordinære fosterhjem og private institusjoner, henholdsvis 39 og 38 prosent hver. En betydelig andel av barna, 26 prosent, var også innom et statlig beredskapshjem.

I hvilken grad ender plasseringene i tabell 1 med en flytting av barnet til en annen plassering, av enten samme eller annen hovedtype? Kun et mindretall av plasseringene ender med flytting (figur 4). Flytting er vanligst fra private institusjoner, der 31 prosent av plasseringene ender i flytting. Flytting er også nokså vanlig fra ordinære fosterhjem, der 23 prosent av plasseringene ender med flytting. Flytting er minst vanlig fra fosterhjem med statlig refusjon, hvor knapt 3 prosent av plasseringene ender med flytting. Generelt er det relativt lite flytting av barn fra alle andre fosterhjem enn det som kalles ordinære fosterhjem, det vil si at også familiehjem og private fosterhjem har relativt lite flytting til annen plassering i regi av Bufetat.

Figur 4: Prosentandeler av plasseringer som ender med flytting etter hovedtype av plassering

Kapittel 4: Når inntre flyttingene?

4.1 Varighet før en replassering

I de videre analysene skal vi undersøke hvor fort flyttinger inntre etter en første plassering, ved hjelp av grafiske og numeriske analyser. Vi starter med grafiske beskrivelser av dataene i form av det som vanligvis kalles overlevelsesfunksjoner. Denne (for vårt formål noe upassende) betegnelsen skyldes at analysemetoden som vi anvender, har sin opprinnelse i epidemiologi (der utfallet ofte er at pasienter dør) eller ingeniørfag (der utfallet ofte er at maskiner stopper opp).

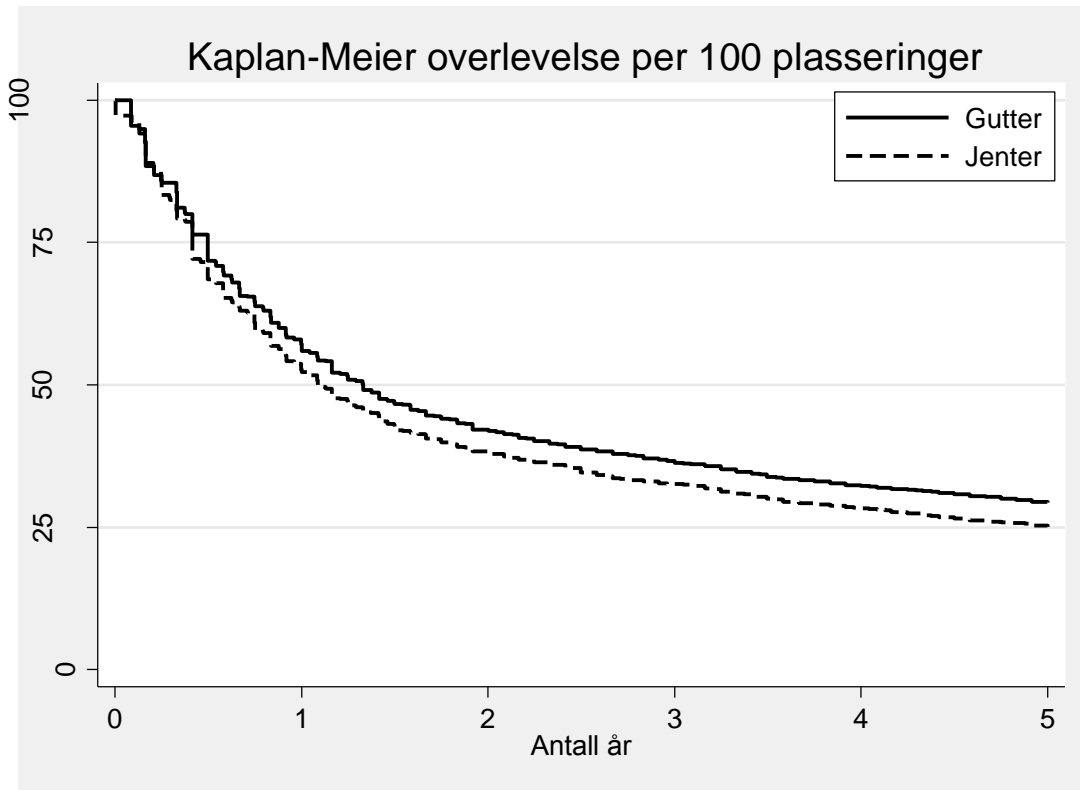
Overlevelsesfunksjonene presenteres her grafisk i form av såkalte Kaplan-Meierkurver, som indikerer når flyttinger inntre i barnevernet. Plasseringer som ikke ender med flytting er også med i denne analysen (og alle videre analyser). Det vil si at så lenge barnet er plassert er det med i analysen, men ikke når det ikke lenger er plassert i regi av det statlige barnevernet. Kaplan-Meier kurvene (og hasard-ratene som vi presenterer senere), kan også håndtere slike sensurerte data, det faktum at kun et mindretall av plasseringene ender med flytting (se figur 4 ovenfor).

Figur 5 illustrerer den såkalte overlevelsesfunksjonen grafisk. Y-aksen indikerer prosentandelene av barna som foreløpig ikke har blitt replassert. Kurven starter med 100 prosent, som er prosentandelen av barna som var plassert da plasseringen starter. X-aksen viser antall år etter en plassering (0–5 år). Barna kan ha blitt plassert og replassert tidligere. Plasseringer som starter før 2000, er ikke med i disse grafiske analysene.

Etter litt over et halvt år etter at plasseringen startet, hadde 25 ($Y=75$) prosent av barna blitt replassert. Etter 1 år og 3 måneder (1,25 år) hadde halvparten ($Y=50\%$) av barna blitt replassert. Overlevelsesfunksjonen faller litt fortere for jenter enn for

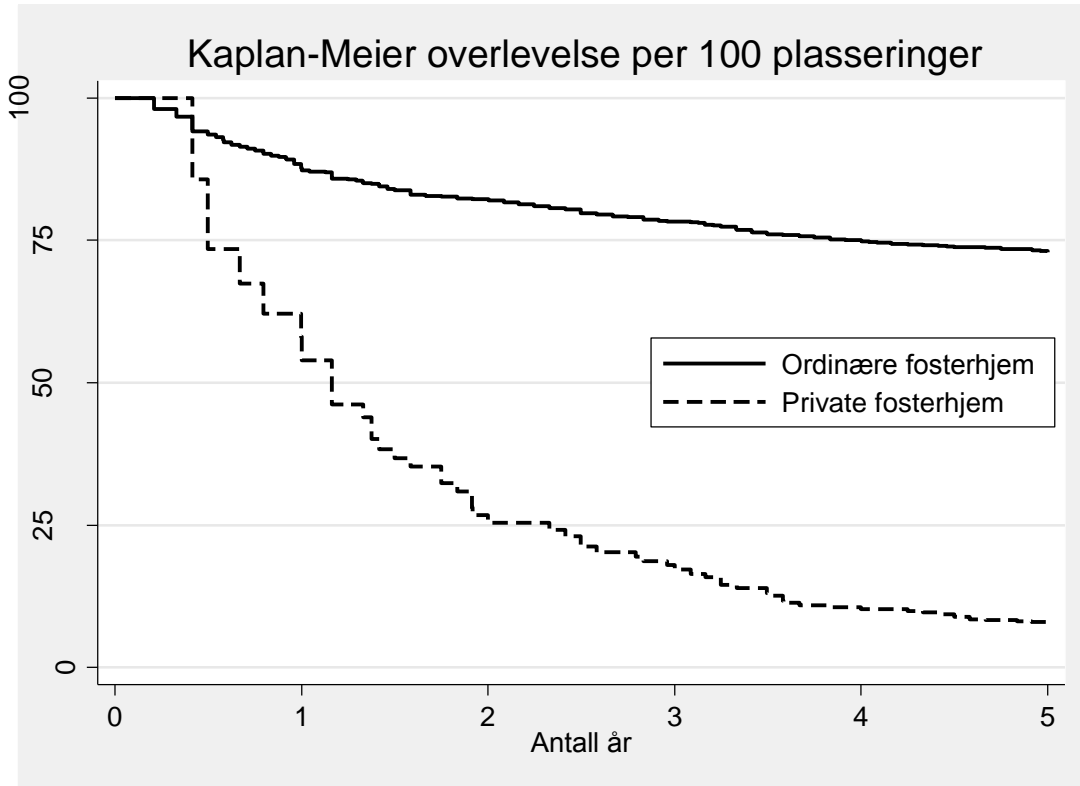
gutter, og en litt høyere andel av jentene enn guttene ble relassert over hele observasjonsperioden som her er satt til fem år etter en plassering.

Figur 5: Prosentandeler av gutter og jenter som blir relassert over fem år

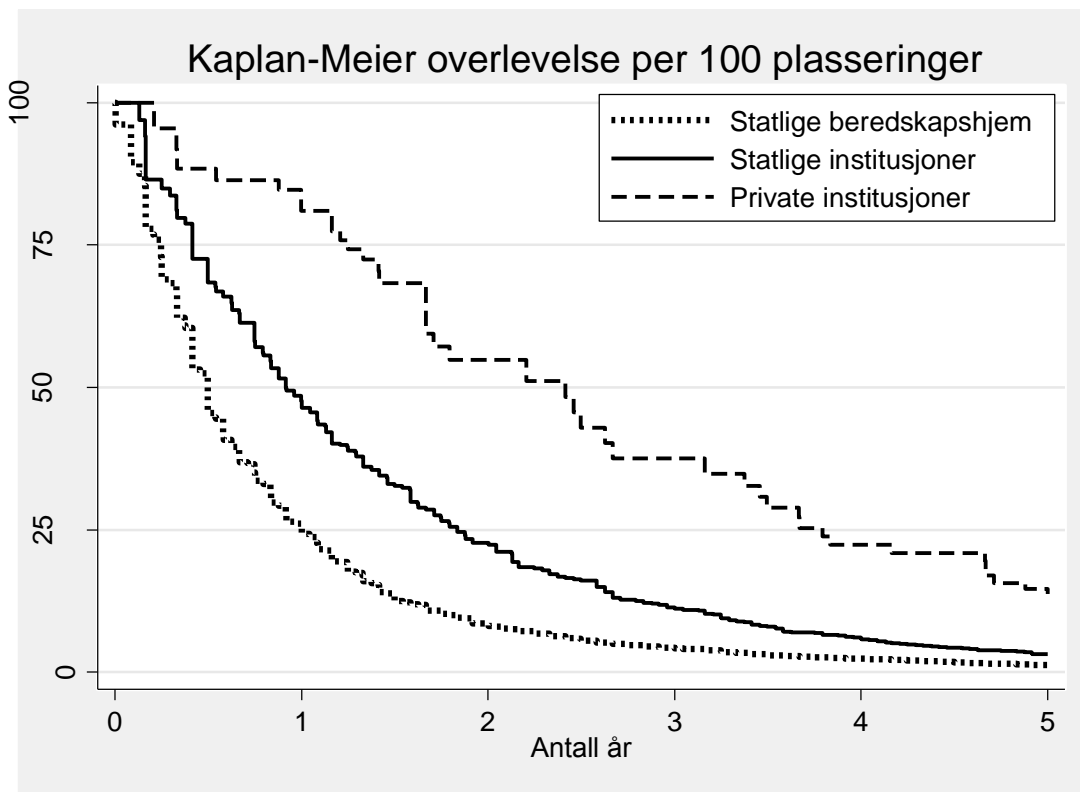
Figur 6 viser tilsvarende endringer (overlevelsesfunksjoner) etter de tre hovedtypene av (relativt ordinære) fosterhjem. Fosterhjem med statlig refusjon har størst stabilitet i plasseringen ved at få barn blir relassert etter en slik plassering. Etter to år har kun 10 prosent av barna blitt relassert. Også ordinære fosterhjem har stor stabilitet. Private fosterhjem har derimot lav stabilitet i plasseringen. Her har hele 75 prosent blitt relassert etter to år.

Figur 6: Prosentandeler av barn i tre typer fosterhjem som ble relassert over fem år

Institusjonsplasseringer (figur 7) er stort sett mindre stabile enn fosterhjemsplasse-
ringer (figur 6). Men det fins unntak. Private institusjoner (figur 7) er minst like sta-
bile som private fosterhjem (figur 6). Private institusjoner er langt mer stabile plas-
seringer enn statlige institusjoner (figur 6). Kategorien «annet» er i all hovedsak
«andre statlige institusjoner» samt et mindre antall «kommunale bofelleskap». Dis-
se er gjennomgående de minst stabile plasseringene. Bare få av disse plasseringene
har en varighet på ett år.

Figur 7: Prosentandeler av barn i tre typer institusjoner som ble relassert over fem år

4.2 Regresjonsanalyser

I den siste analysen skal vi undersøke hvor fort flyttinger inntreffer ved hjelp av regresjonsmodeller av sannsynligheten for at barnet blir flyttet. Dette undersøkes med hensyn til kjennetegn ved barnet (kjønn og alder), ved plasseringen (de åtte hovedtypene) samt kalenderår og varighet på plasseringen hos de som allerede var plassert ved inngangen av 2000 (kalt venstresensurert). Sannsynlighetene for å bli relassert estimeres som hasardrater, det vil si de som flytter i én gruppe (jente, plasseringstype) delt på de som flytter i en annen (referanse-) gruppe (gutter, ordinære fosterhjem). Dataene er de samme som ble presentert i figurene 5–7, med unntak av at her tar vi også med forløp som startet før 2000. Dessuten deler vi opp

datamatriksen etter kalenderår fordi vi ønsker å justere estimatene for alder og årstall.

Regresjonsmodellene tillater oss å estimere såkalte periodeeffekter, som er parallelle, men ikke identiske med endringene vist i figur 3. Modellene estimerer også alderseffekter, dvs. hvordan flyttinger endres med barnets alder (per 1. januar), som vi har sagt lite om så langt. Det er mulig at noen av forskjellene i figur 5–7 kan ha sammenheng med at barn i ulike aldre får ulike typer plasseringer, og (i mindre grad) med endringer i observasjonsperioden.

Tabell 2 viser at barn plassert i ordinære fosterhjem hadde den laveste sannsynligheten for å bli flyttet (her satt til 1). Barn i fosterhjem med statlig refusjon hadde 29 prosent (hasardrate på 1,29) høyere sannsynlighet for å bli flyttet enn barn i ordinære fosterhjem. Barn i private fosterhjem hadde 172 prosent (hasardrate på 2,72) høyere sannsynlighet for å bli flyttet enn barn i ordinære fosterhjem. Disse estimatene samsvarer med resultatene i figur 6.

Barn plassert i private fosterhjem hadde omtrent samme sannsynlighet for å bli flyttet som barn i statlige familiehjem eller ungdomsfamilier. Barn plassert i institusjon hadde høyest sannsynlighet for å bli flyttet. Aller høyest var sannsynligheten for å bli flyttet fra statlige beredskapshjem, tett fulgt av statlige institusjoner. Barn i statlige beredskapshjem hadde 27 prosent (hasardraten kan beregnes med $18,51/14,60=1,27$) høyere sannsynlighet for å bli flyttet enn barn i statlige institusjoner (sig.<0,001). Barn plassert i private institusjoner kan sies å være i en mellomposisjon. De hadde nesten dobbelt så høy sannsynlighet for å bli flyttet som barn i private fosterhjem eller ungdomsfamilier, men kun en tredjedel så høy sannsynlighet for å bli flyttet som barn i statlige institusjoner og beredskapshjem.

Til forskjell fra figur 5 viser regresjonsmodellen (tabell 2) at jenter hadde litt lavere sannsynlighet for å bli flyttet enn gutter. Men forskjellen er svært liten, og den er ikke statistisk signifikant (kan skyldes tilfeldigheter).

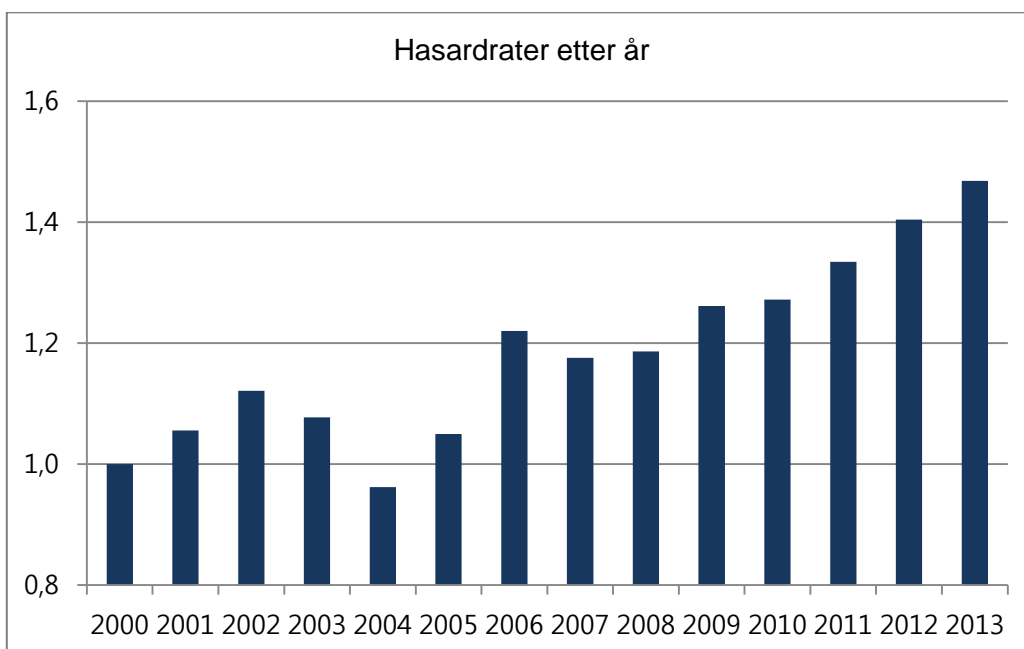
Tabell 2: Regresjonsanalysen (Weibull-fordeling) av sannsynligheten for å flytte etter kjennetegn ved barnet og plasseringen, hasardrater.

	Hasardrate	St.feil	Sig.
Jente (1,0)	0,96	(,02)	,03
Alder per 1.1.	0,62	(,03)	,00
Alder^2	1,06	(,00)	,00
Alder^3	1,00	(,00)	,00
Ordinære fosterhjem (ref.)	1,00		
Fosterhjem med statlig refusjon	1,29	(,06)	,00
Private fosterhjem	2,72	(,17)	,00
Familiehjem/ungdomsfamilier	2,58	(,12)	,00
Statlige beredskapshjem	18,51	(,60)	,00
Statlige institusjoner	14,60	(,46)	,00
Private institusjoner	5,12	(,19)	,00
Annet	7,16	(,89)	,00
År 2000–2013 (se figur 8)	ikke vist		
Venstresensurert	0,79	(,01)	,00
p	1,11	(,07)	

Av plasshensyn har vi tatt ut hasardratene for årene (2000–2013) fra tabell 2, og vi presenterer disse isteden i figur 8. Disse hasardratene indikerer at sannsynligheten for å bli flyttet økte med 47 prosent fra 2000 til 2013 (toppår), med den laveste raten i 2004. Dette funnet samsvarer dårlig med resultatene i figur 3, som indikerer et nokså stabilt nivå fra 2005 til 2013. Økningen i antall replasseringer i figur 8 fra 2005 til 2013 skyldes endringer i fordelingen i bruken av de åtte hovedtypene av

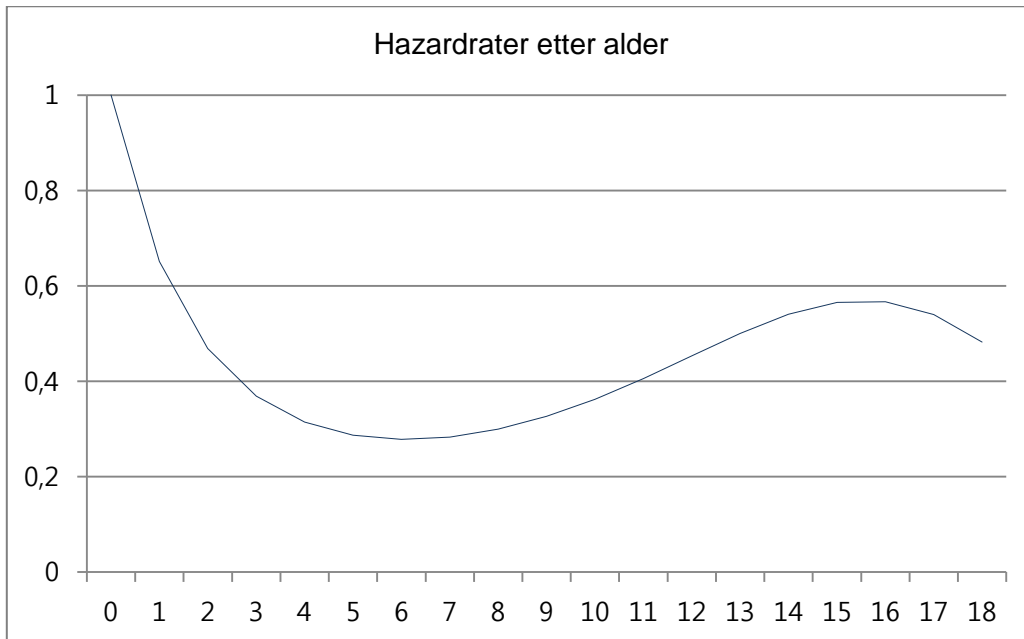
plasseringer i denne perioden samt at regresjonsmodellen antar at sammenhengen mellom plasseringstype og hvor raskt replassering inntreer var konstant i perioden, noe som nok ikke var tilfelle. Av slike grunner tror vi at fordelingen i figur 3 gir en bedre indikasjon på de faktiske endringene i perioden enn estimatene i figur 8.

Figur 8: Hasardrater etter år, utelatt fra tabell 2.

Hasardratene varierer sterkt med alder. Disse sammenhengene er vanskelige å lese i tabell 2, og vi presenterer dem derfor grafisk i figur 9. De aller høyeste ratene finner vi for de aller minste barna. 0 år (ved inngangen av året) er satt til 1 i tabell 2 og figur 9. Det er barn i alderen 5–7 år som har den laveste sannsynligheten for å bli flyttet. Sannsynligheten for å bli flyttet øker igjen fram mot 15–16 års alder.

Figur 9: Hazardrater etter alder fra tabell 2, 0 år satt til 1.

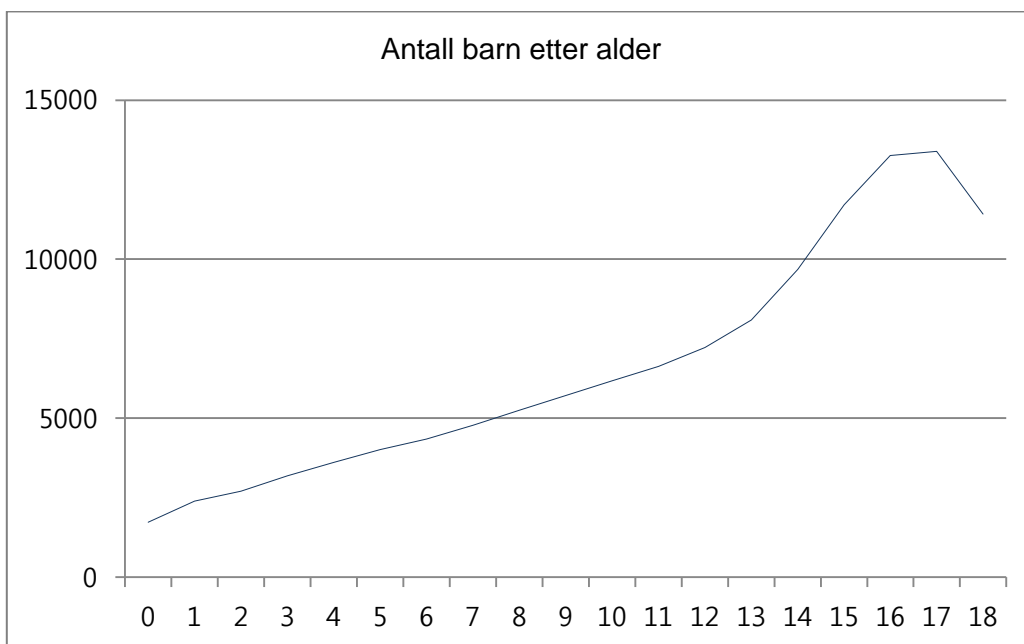
4.3 Mer om barnas alder

Kun få småbarn blir plassert av barnevernet. Figur 10 viser antall barn (som var plassert en eller anen gang i løpet av året) etter alder (per 1/1). De aller minste barna, som ikke hadde fylt året ved inngangen av året, utgjorde kun 1,3 prosent av alle barn som ble plassert hvert år i denne perioden.²

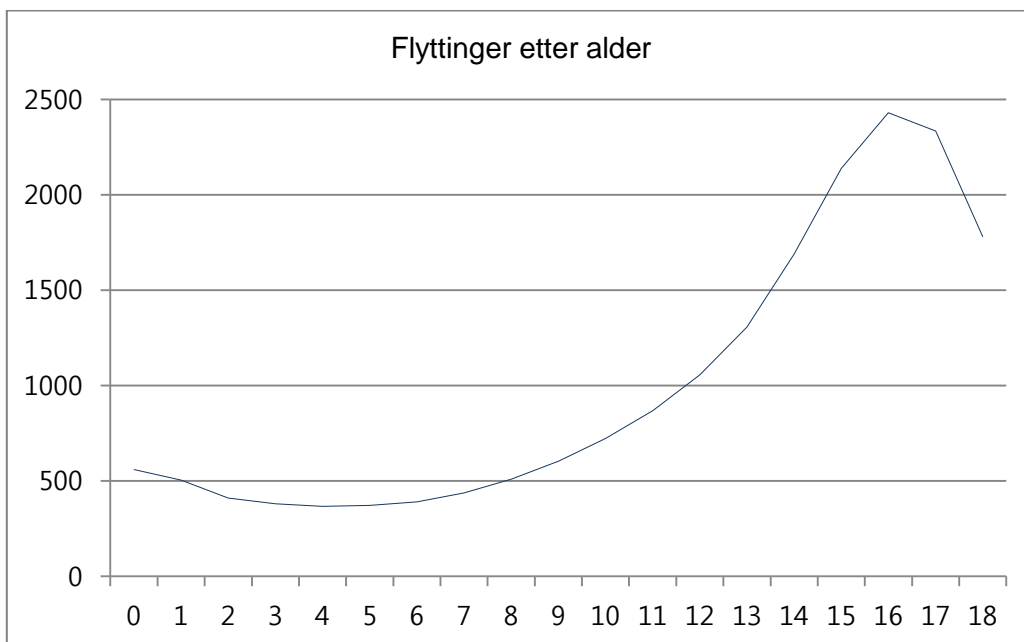
Hasardratene i figur 9 gir således ingen klar indikasjon på hvor mange som ble flyttet i de ulike aldersgruppene. Figur 11 gir en bedre indikasjon på aldersfordelingen til barna som ble flyttet. Dette er estimater der vi har multiplisert hasardratene i figur 9 med antallet barn (per 1.1.) i figur 10, og vi har delt dette tallet på 3,095 for

² De kan ha fylt ett år før de ble plassert eller flyttet. Vi kan ikke estimere alder ved flyttingen ettersom vi kun vet hvilket år barnet ble født.

Figur 10: Antall barn etter alder (per 1. januar), gjennomsnitt for alle barn som var plassert i hvert av årene 2000–2013.

Figur 11: Estimert antall barn som ble flyttet i løpet av året, alder ved årets inngang

at summen skal svare til det totale antall barn (under 19 år) som ble flyttet i perioden (18 859).

Tenåringene utgjør det store flertallet av barn som ble flyttet, med en topp ved 16 år (noen kan ha fylt 17 før de ble flyttet). 62 prosent av barna som ble flyttet, var tenåringer. Til sammenligning var kun 16 prosent under 7 år og 22 prosent var 7–12 år. Færrest flyttinger (estimert til mindre enn 400 per alderstrinn i hele år) var det i aldersgruppa 3–6 år.

Kapittel 5: Intervjuundersøkelsen

Kunnskap om barn og unges forståelse av flyttesituasjoner er av sentral betydning både med tanke på hvordan man kan forhindre flyttinger, og for hvordan flyttinger kan håndteres på en forståelig og akseptabel måte for barna og ungdommene. For å utvikle god praksis må en i tillegg til kvantitative studier også få fatt i og ivareta forståelser og erfaringer til sentrale aktører, herunder barn og unge som plasseres av barnevernet. Vi har derfor gjennomført en kvalitativ undersøkelse av ungdommer og saksbehandlere i barnevernstjenesten. Denne undersøkelsen beskriver erfaringer og opplevelser knyttet til flyttinger i regi av barnevernet. Sentrale spørsmål er:

- Når i plasseringsforløpet skjedde flyttingene?
- Hva mente informantene flyttingene skyldes?
- Hadde informantene noen formening om hvordan øvrige involverte parter begrunnet flyttingene (hva flyttingene skyldtes)?
- Hva har flyttingene betydd for ungdommene?
- Hva mente informantene skulle til for å ha forhindre flyttingene?

Ungdomsinformantene i undersøkelsen er i alderen 16 til 17 år, og de har selv samtykket til deltakelse. I alt ni ungdommer ble forspurt om de ville la seg intervju. De fire ungdommene som samtykket til å la seg intervju, har fire eller flere flyttinger hver. Å dele sine oppfatninger og opplevelser knyttet til flyttinger i barnevernet krever erfaring og modenhet. Derfor inviterte vi ungdom som var 16 år eller eldre, og som hadde erfart minst tre flyttinger til å delta som informanter.

De to saksbehandlerinformantene har arbeidet i barnevernstjenesten i henholdsvis åtte og tretten år, og hver av dem har erfaringer med henholdsvis sju og seks unge

som har flyttet mer enn tre ganger. To av tre saksbehandlere som ble spurt om å delta i undersøkelsen, samtykket til dette.

Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) har hjulpet oss med å komme i kontakt med ungdomsinformantene. For å ivareta kravet til anonymitet (NESH, 2006) gikk førstegangskontakten med informantene gjennom det statlige barnevernet ved Bufetats institusjoner/enheter. Saksbehandlerinformantene ble rekruttert gjennom barnevernstjenester. Disse enhetene/tjenestene leverte en invitasjon utformet som en orientering om prosjektet til ungdommene og saksbehandlerne. Orienteringen formidlet at det er frivillig å delta, om retten til å trekke seg fra prosjektet når som helst og at forskerne har taushetsplikt, samt at all informasjon fra intervjuene vil bli anonymisert.

I brevet til de som forespurte informantene, lå det adresse og telefonnummer, e-postadresse til prosjektet (UiA) samt en samtykkeerklæring som informantene skulle sende forsker hvis de ville delta i undersøkelsen. På den måten fikk vi ikke kjennskapen til identiteten til de forespurte før de tok kontakt for å gi uttrykk for sin interesse for å delta i undersøkelsen.

De fire ungdomsintervjuene ble gjennomført senhøstes 2013 og tidlig vinter 2014. Intervjuene varte fra vel 30 minutter til opptil 1 time. Forsker og informant satt uforstyrret i en stue eller et møterom. Etter ønske fra en av ungdommene ble intervjuet foretatt på en kafé. Saksbehandlerintervjuene ble gjennomført på saksbehandlerens kontor vinteren 2014, og de varte opp til en 1 time.

Det ble gjort lydopptak av intervjuene. Det ble benyttet intervjuguide (vedlegg 3 og 4), men samtalen beveget seg fritt mellom tematikken i guiden. Det ble skrevet notater i etterkant av hvert intervju. Dataene ble komprimert, sortert og systemati-

sert. Analysen har pågått kontinuerlig og parallelt med innhenting av data og skrivning av rapport.

Alle intervjudataene er samlet inn med grunnlag i informert, frivillig samtykke fra informantene. I presentasjonen av resultatene er informantene som inngår i studien, dessuten sikret konfidensialitet ved at det ikke går an å identifisere verken saksbehandlerne, barna eller kommunene barna bor i.

5.1 Kjennetegn ved ungdommene

5.1.1 Plasseringstype

De intervjuede ungdommene har erfaringer med svært mange av barnevernets fosterhjems- og institusjonstiltak. Kun én av informantene hadde erfaring med plassering i eget familienettverk. To av informantene hadde erfaringer med plasseringer på akuttinstitusjon og langtidsinstitusjon. Alle hadde erfaringer med plasseringer i beredskapshjem. Én hadde erfaring fra familiehjem, og to hadde erfaringer fra ordinære fosterhjem.

Tabell 3: Plasseringstype, rekkefølge på plasseringene og ungdommenes alder på intervju tidspunktet.

Ungdom	Beredskaps-hjem	Akutt-institu-sjon	Ordinært fosterhjem	Syke-hus	Langtids-institu-sjon	Familie-hjem	Foster-hjem i slekt	Hjem
1. 17 år	1	4	2	3 *	5			
2. 17 år	1 og 4	3 og 5			6			2
3. 16 år	3		4			2	1	
4. 16 år	1 og 3		2		4			

Tallene viser rekkefølgen på plasseringene. * Er ikke et tiltak i barnevernet. Ungdom nr. 2 og 3 er jenter.

Det var kun én av informantene som hadde erfaring med plassering i eget familienettverk. To av informantene hadde erfaringer med plasseringer på akuttinstitusjon og langtidsinstitusjon. Alle hadde erfaringer med plasseringer i beredskaps-

hjem. Én hadde erfaring fra familiehjem, og to hadde erfaringer fra ordinære fosterhjem.

Tabell 4: Alder på ungdommene første gang de ble plassert, og når flyttingene inntraff.

Ungdom	1. flytting	2. flytting	3. flytting	4. flytting	5. flytting	6. flytting	
1. 13 år	1 år	8 mnd.	1 mnd.	3 mnd.	1 år		
2. 15 år	8 mnd.	2 mnd.	5 mnd.	2 uker	4 mnd.	1 år 9 mnd.	
3. 12 år	2 mnd.	1,5 år	8 mnd.	7 mnd.			
4. 12 år	3 mnd.	1,5 år	7 mnd.	3 mnd.			

Tidsangivelsen i siste plassering viser hvor lenge ungdommene har bodd i det tiltaket de hadde på intervju-tidspunktet. Ungdom nr. 2 og 3 er jenter.

Ungdom nr. 1 bodde i beredskapshjem i ett år før det ble funnet et fosterhjem. Det ble vanskeligheter her, og så inntraff tre forholdsvis raske flyttinger før plassering der han nå bor.

Ungdom nr. 2 bodde åtte måneder i beredskapshjem før hun flyttet hjem. Hun bodde hjemme i to måneder før det ble en turbulent periode med fire påfølgende flyttinger; akuttinstitusjon, beredskapshjem, akuttinstitusjon og så til langtidsinstitusjon.

Ungdom nr. 3 bodde to måneder hos sin tante (slektsfosterhjem), så 1,5 år i familiehjem. Hun flyttet så til et beredskapshjem hvor hun bodde i 7 måneder, og flyttet deretter til det fosterhjemmet hvor hun nå bor.

Ungdom nr. 4 bodde tre måneder i beredskapshjem. Han flyttet til fosterhjem hvor han bodde i 1,5 år for så å flytte til institusjon hvor han bodde i 7 måneder. Deretter flyttet han til nytt fosterhjem hvor han har bodd i 3 måneder på intervju-tidspunktet.

5.1.3 Andre kjennetegn ved ungdommene

Det er en rekke kjennetegn ved ungdommene, slik også forskningen viser, som korresponderer med økt risiko for nye flyttinger.

Alder: Forskning viser at risikoen for brudd og utilsiktede flyttinger øker jo eldre barna er ved plassering (Andreassen, 2003; Delfabbro, et al., 2002; Eggertsen, 2008; Parker, 1966). På den annen side er det også forskning som viser at alder ved plassering har betydning, men at den er forholdsvis liten (Oostermana, et al., 2007). Alle de intervjuede ungdommene debuterte med plassering da de var forholdsvis store, den yngste var 12 år, mens den eldste var 15 år.

Atferdsvansker: Forskning peker også på at atferdsproblemer øker risikoen for flyttinger (Andreassen, 2003; Barber, et al., 2001; Blakey, et al., 2012; Oostermana, et al., 2007). Flere av ungdommene fortalte om egne atferdsvansker som rus, rømninger og utageringer mens de var plassert. De fortalte at dette resulterte i nye flyttinger og plasseringer.

Samtidig fortalte ungdommene at de bevisst utagerte når de ikke ble sett og hørt eller mislikte seg sterkt der de var blitt plassert. Det paradoksale var inntruffet: Ungdommene var blitt sett i den forstand at de ble plassert inn i et barnevernstiltak, men de opplevde seg oversett og ignorert.

Antall plasseringer: Det å ha erfaring med flere plasseringer øker også risikoen for ytterligere plasseringer (Blakey, et al., 2012; Pabustan-Claar, 2007). Vi ser av tabell 1 at ungdommene som inngår i denne studien, har fra fire til seks flyttinger hver.

En av ungdommene gav uttrykk for at når en har mange flyttinger, så blir en etter hvert likegyldig. De blir ikke opptatt av å oppføre seg «riktig». Det kan føre til at de

«gir blaffen» og foretar handlinger, for eksempel rømninger, utageringer og rusing, som resulterer i nye flyttinger.

5.2 Kjennetegn ved saksbehandlerne

Saksbehandlerne som er intervjuet, er begge kvinner i alderen 45–50 år og har grunnutdanning som sosionom. Som tilleggsutdanning/videreutdanning har den ene fulgt RVTs' skoling av barnevernsansatte i traumebevisst omsorg, mens den andre har videreutdanning i veiledning og psykososialt arbeid med barn og unge. Den ene har arbeidet i barnevernstjenesten i ca. åtte år og har erfaring med sju fler-flyttingsaker, mens den andre saksbehandleren har tretten år erfaring fra barnevernstjenesten og har arbeidet med seks fler-flyttingsaker.

Kapittel 6: Ungdommers perspektiver

I dette kapitlet presenteres ungdommenes perspektiver på flyttinger i barnevernet. For ungdommene framstår enkelte problematikker og spørsmål rundt flyttinger mer viktige og interessante enn andre. Ungdommene gir også selv uttrykk for hva som opptar dem, hvilke spørsmål de synes er viktige å stille og diskutere, og hva de mener er viktig å formidle til de voksne om flyttinger i barnevernet.

Kapitlet er utarbeidet på bakgrunn av datamateriale som er innhentet gjennom fire individuelle ungdomsintervjuer med to jenter og to gutter mellom 16 og 17 år, som på intervjutidspunktet bodde i tre forskjellige langtidsinstitusjoner og ett fosterhjem. Alle hadde erfaringer fra å flytte mer enn fire ganger mellom ulike institusjoner og fosterhjem.

Det synes å være konsensus om at det i enkelte situasjoner er nødvendig å flytte barn og unge som er plassert i barnevernets tiltak, herunder fosterhjem og institusjoner, til nye fosterhjem og institusjoner. Vi vet samtidig at barn og unge som opplever flyttinger, kan oppleve dem som skremmende så vel som trygghetsskapende. Flyttinger kan «trigge» uønsket atferd som igjen kan resultere i flere flyttinger.

Det er ungdommenes stemmer, deres oppfatninger, opplevelser og råd som danner grunnlaget for utarbeidelsen av dette kapitlet, som innledes med et avsnitt om ungdommenes forståelse av hva flytting kan innebære. Deretter presenteres og kommenteres ungdommenes opplevelse av flyttingene, deres forhold til barnevernstjenesten og dens saksbehandlere, ungdommenes forhold til ansatte på institusjon og voksne i fosterhjem, samt ungdommenes forhold til andre ungdommer på institusjon og i fosterhjem. Så redegjøres og kommenteres det for hva ung-

dommene selv mente om årsakene til flyttingene. Helt til slutt pekes det på hva som kan gjøres for å redusere antall flyttinger.

6.1 Hva er flytting?

Innledningsvis i intervjuene ble ungdommene stilt følgende spørsmål:

«Hva forstår du med flytting?» «Hva tenker du på når du hører ordet flytting?»

Alle ungdommene knyttet ordet flytting direkte til situasjoner de selv hadde erfart. De knyttet ordet til det å måtte flytte hjemmefra til et tiltak i regi av barnevernet – enten institusjon eller fosterhjem – og videre til flyttinger fra et fosterhjem og/eller en institusjon til et annet fosterhjem og/eller en annen institusjon.

«Hva tenker jeg på da da? På at jeg ikke kunne bo der lenger.»

«At jeg ble hentet og plassert på X-institusjon.»

«At jeg måtte pakke tingene mine og flytte.»

«Det betyr at ingen vil ha en, og at jeg må pakke.»

Utsagnene ovenfor viser at enkelte av ungdommene gir noe mer generelle svar/beskrivelser på hva de forstår med flytting. I det siste sitatet kan en tolke inn at det å flytte betyr en opplevelse av å ikke være ønsket. En av ungdommene fortalte at han hadde bodd i et fosterhjem i åtte måneder, han trivdes sammen med sin fostermor og hadde det godt. Så fortalte han at han hadde ruset seg og blitt syk og innlagt på sykehus. Der fikk han beskjed, via fostermor, om at han ikke fikk lov av barnevernstjenesten å flytte tilbake til fosterhjemmet. Fostermoren ønsket ham

tilbake. Han mente at barnevernstjenesten ikke ønsket ham godt. Han opplevde denne situasjonen som opprørende og provoserende.

6.2 Opplevelser av flytting

Barnas opplevelse av flytting varierte. Alle opplevde flytting som en belastning. For alle fire ungdommene skjedde den første flyttingen med bakgrunn i en akutt situasjon. De neste flyttingene skjedde etter utageringer og rømninger fra institusjoner og beredskapshjem. De siste flyttingene skjedde planlagt for alle ungdommene, altså de flyttingene til det stedet ungdommene bodde på ved intervju tidspunktet.

En av ungdommene fortalte om da hun ble plassert på akuttinstitusjon første gang:

«Jeg fikk panikk da de kom og hentet meg til X-institusjonen, jeg var bare 15 år.»

For denne ungdommen var det tøft med innesperringer og mange ansatte, og hun fortalte:

«De var slemme med meg, banket meg opp.»

Denne ungdommens utsagn i forbindelse med en konkret flytting er sterk. Hun opplevde å komme til et sted der hun ikke følte seg ønsket og hun opplevde å bli behandlet på en måte som hun oppfattet som slem. En verbal krangel skal ha medført at hun ble lagt i bakken.

Denne hendelsen skal ha blitt rapportert i tvangsprotokollen til den aktuelle institusjonen. Det er vanskelig for utenforstående å vite hva som faktisk hendte. Denne typen fortellinger om tvang i barneverninstitusjoner har også blitt presentert i tidligere forskning (Ulset & Tjeldflaat, 2012).

En annen ungdom fortalte om sin erfaring med å flytte fra familiehjemmet:

«Flyttingen var vanskelig, da jeg begynte å føle meg trygg så fikk jeg beskjed om at jeg skulle flytte. Jeg ble veldig utrygg.»

Denne ungdommen hadde en god erfaring da hun flyttet fra beredskapshjemmet til sitt nåværende fosterhjem. Hun uttrykte at de voksne i beredskapshjemmet var flinke til å informere henne og trekke henne med i flytteprosessen.

Det var ingen av ungdommene som opplevde at de ble involvert i flyttingene, bortsett fra den siste flyttingen. De opplevde at de kun fikk beskjed om at de skulle flytte, og at beskjeden om dette ble gitt av en voksen i det tiltaket de bodde i. En ungdom fortalte:

«Jeg fikk kun to timer på meg til å pakke før jeg flyttet.»

Denne ungdommen opplevde situasjonen som uvirkelig. Det ble ingen tid til å omstille seg, si «ha det» til venner og bekjente. Han sa at alt gikk liksom i sakte-kino. To timer fra en fikk vite om flyttingen til en var på vei ut, er kort tid. Barnevernstjenesten ble opplevd som fraværende i flyttesituasjonen. De øvrige ungdommene opplevde også barnevernstjenesten som fraværende i flyttesituasjonene. De fortalte at det var ansatte der de bodde eller skulle flytte til, som deltok i flytteprosessen.

For de som hadde erfaring fra akuttinstitusjon, ble denne en inngangsport til ytterligere rusmisbruk og kriminalitet. De med denne erfaringen syntes flyttingene hit var skremmende.

I de siste flyttingene opplevde ungdommene å være delaktige og involverte, de ble informert, spurt og hørt. Dette var gode opplevelser sammenlignet med de tidligere flyttingene, hvor de ikke opplevde egen deltakelse. En ungdom ordla seg slik:

«Det var godt å møte noen som brydde seg og som lot meg bruke tid til å finne ut av ting.»

De opplevde de ansatte i tiltakene (fosterhjem og institusjon) som de skulle flytte til som gode til å informere og fortelle om tiltakene, samt at de lot ungdommene ta ting i sitt tempo. Det å snakke om ambivalens og usikkerhet etc. var viktig. De opplevde at de ansatte i barnevernstjenesten ikke kunne noe særlig om de tiltakene som var aktuelle. En av ungdommene uttalte:

«Det var ok å snakke med noen som kunne noe.»

6.3 Relasjonen til barnevernet

I undersøkelsen ble ungdommene bedt om å beskrive hvordan de opplevde forholdet til barnevernstjenesten og dens ansatte. Det å ha et distansert og til tider fjernt forhold til sine saksbehandlere er gjennomgående i ungdommenes fortellinger. Det går både på det å vite hvem som er ens saksbehandler, og det å bli hørt, trodd og involvert i egen sak.

Et forhold som alle ungdommene var opptatt, av var kontinuitet og stabilitet blant barnevernstjenestens ansatte. Alle hadde opplevd hyppige bytter av saksbehandlere. Flere av ungdommene fortalte at de hadde hatt et utall forskjellige saksbehandlere, samt at de ikke ble informert på forhånd når saksbehandlerbytte skjedde. En av ungdommene hadde hatt seks forskjellige saksbehandlere, hun fortalte:

«Folk slutter hele tiden.»

Hun fortalte videre at det i hennes barnevernspapirer ligger en historie – hennes historie:

«Denne går barnevernet rundt og deler med andre som slutter, begynner og slutter. Det er sårende.»

Hun opplevde det sårende at hennes historie ble delt med mange som hun opplevde ikke brydde seg om henne.

Flere hadde opplevd å skulle ha møter hvor det møtte helt fremmede representanter fra barnevernstjenesten. Én fortalte:

«Plutselig så kom et helt fremmed menneske. Jeg orket jo ikke å fortelle alt enda en gang.»

Det å ikke bli informert og trukket med i egen sak var et forhold som gikk igjen i ungdommenes historie. Et gjennomgående trekk i deres fortelling var at de opplevde en barnevernstjeneste med ansatte som bestemte over hodet på dem, og uten å kjenne dem. En ungdom sa:

«De bryr seg jo ikke.»

En annen av ungdommene fortalte:

«Når fremmede kommer og forteller en hvordan en skal fikse livet, så protesterer en.»

Denne ungdommen opplevde at de fra barnevernstjenesten aldri hadde tatt ham på alvor.

En annen ungdom hadde mange dårlige erfaringer med at barnevernstjenesten ikke trodde henne. De hørte ikke på henne, hennes ønsker ble ikke tatt hensyn til, og hun opplevde seg verken sett eller møtt. En ungdom sa at de voksne i barnevernet må være opptatt av hvordan ungdommene føler det og har det. Hun utdypet dette slik:

«De må være klar over at unge også har følelser. Vi har følelser.»

Denne jenta hadde en opplevelse av å bli oversett og ignorert. Det er mulig å forstå henne slik at hun opplever at de voksne i barnevernet har makt, at de ikke ser på henne som et barn, en ungdom med følelser, men som en ting. Dermed kan de skalte og valte med henne, slippe å snakke med henne, informere henne og høre hva hun ønsker. Denne ungdommen pekte også på det som alle ungdommene var opptatt av, nemlig at barnevernets saksbehandler må ha kontakt med og bli kjent med de unge. En annen ungdom uttalte:

«Barnevernet jobber kun etter skjemaer og boka, behandler alle likt.»

Det å bli behandlet likt som alle andre opplevde ungdommene som urettferdig og som et tegn på at de voksne ikke var interessert i dem.

Ungdommene gav uttrykk for at de opplevde at de ikke var verd noe når de opplevde barnevernstjenestens ansatte som perifere, som ikke kjente dem, som kanskje traff ungdommene én gang, og som framsto med bastante meninger om dem, og som traff beslutninger etter ungdommenes mening på feilaktig/ufullstendig grunnlag.

Vår studie bekrefter andre studier som peker på at faktorer knyttet til barnevernstjenesten, herunder en perifer saksbehandler og lite kontakt med saksbehandleren, øker risikoen for flytting (Eggertsen, 2008; Lewandowski & Pierce 2004).

6.4 Erfaringer

Flere opplevde forholdet til de voksne på institusjonene og i fosterhjemmene som kompliserte. For de ungdommene som hadde institusjonserfaringer, var fravær av de voksnes engasjement i deres liv noe som gikk igjen. En av ungdommene fortalte:

«De voksne på institusjonen var ikke interessert i meg.»

En annen ungdom hadde erfart at beredskapshjemmet ikke var interessert i henne. Hun fortalte:

«Det er kun pengene, det er en jobb for dem.»

De med institusjonserfaringer (både akutt- og langtidsinstitusjon) pekte på det vanskelige med så mange voksne å forholde seg til. En opplevde at de voksne ikke brydde seg om henne når mange voksne kommer og går i løpet av et døgn. To ungdommer fortalte at de hadde vært vitne til at andre ungdommer hadde blitt holdt fast, lagt ned i bakken, båret eller slept bort med makt.

Disse to ungdommene hadde vurderinger av hvorvidt de to aktuelle situasjonene rettferdiggjorde bruk av makt fra de voksne. På spørsmål om de aktuelle hendelsene hadde noen betydning for dem selv, hevdet de at disse hendelsene hadde gjort dem engstelige og redde. De mente at denne typen hendelser skaper distanse mellom ungdommer og voksne.

De to ungdommene visste ikke om disse hendelsene hadde blitt rapportert i tvangsprotokollen. En av disse to ungdommene er den samme som rapporterte om selv å bli utsatt for makt fra de voksne, nevnt ovenfor.

Andre ungdommer hadde gode erfaringer med voksne i fosterhjem og institusjon. En ungdom fortalte:

«Beredskapshjemmet var flinke til å hjelpe meg gjennom flytteprosessen da jeg skulle flytte hit. De fortalte og trygget meg og jeg kunne fortelle om mine engstelser.»

En av ungdommene gav uttrykk for at de voksne på langtidsinstitusjonen der hun nå bodde, brydde seg om henne, og at de fikk det til. Hun ønsket å bo videre på langtidsinstitusjonen etter fylte 18 år. Det var trygt å bo der hun bodde nå, og hun fikk god hjelp til å stabilisere livet sitt, hun hadde hatt praksisplass og hadde nå jobb.

Som vi ser, så er erfaringene med de voksne i institusjon og i fosterhjem flerfoldige. Fra det å ikke bli sett og ikke regnet med, til det å få støtte og bli sett og trukket med i eget liv. Hovedtyngden er likevel beskrivelser av negative voksenerfaringer/voksenrelasjoner.

6.5 Relasjoner til andre ungdommer

I undersøkelsen kom ungdommene inn på hvordan de opplevde det å bo sammen med andre ungdommer, og at andre ungdommer kan ha betydning for nye flyttinger. To av ungdommene hadde erfaring fra å bo på institusjon. I intervjuet ble ungdommene bedt om å utdype dette.

Å bli tatt hånd om av barnevernet og plassert i akuttinstitusjon var for de som hadde erfart det, skremmende. De med denne typer erfaring fortalte om redselen de opplevde ved å være sammen med andre ungdommer med store atferdsproblemer som utageringer og rusing. En av ungdommene uttalte:

«Jeg ble livredd.»

Denne ungdommen opplevde det dramatisk å komme på akuttinstitusjon, og hun prøvde å rømme en rekke ganger for å komme seg bort fra de andre ungdommene som virket skremmende på henne. Samtidig anvendte institusjonen makt for å hente henne tilbake.

Begge ungdommene som hadde akuttinstitusjonserfaring, fortalte at de ble ytterligere introdusert for rus og kriminalitet mens de var på akuttinstitusjonen. Én uttalte:

«Hvorfor blir alle rusmisbrukere av å være på X-institusjonen?»

De hadde skremmende og vonde erfaringer fra det å bli plassert sammen med ungdom de selv mente hadde betydelig større vansker enn dem selv. De følte seg utrygge og redde når de andre ungdommene truet og utagerte. En av ungdommene med denne typen erfaring lurte på om det var lov å plassere ungdom sammen på denne måten. Hun opplevde dette som at de voksne ikke brydde seg om henne.

Begge ungdommene med denne typen erfaringer mente at plasseringen på akuttinstitusjon medførte en forverret situasjon for dem, noe som igjen førte til at de lettere «kjørte seg ut» i de neste tiltakene, og brudd med påfølgende flytting var et faktum. Begge var sinte på barnevernet som hadde plassert dem der. Rapporten til Ulset & Tjeldflaat (2012) peker på og drøfter hvor utfordrende det kan være å bli

plassert sammen med andre ungdommer som har et helt annet atferdsuttrykk enn en selv, mens andre studier viser at ungdom med atferdsproblemer/antisosial atferd eller tilknytningsforstyrrelser øker sannsynligheten for flytting til nytt tiltak (Andreassen, 2003; Barber, et al., 2001; Blakey, et al., 2012; Rosenberg & Robinson, 2004; Webster, et al., 2000).

6.6 Årsaker til flytting

Ungdommene ble i undersøkelsen spurt om hva som var årsaken til flyttingene deres i barnevernet. Det ungdommene pekte på, var mangelen på tiltak, og særlig ble mangelen på fosterhjem nevnt. Det vil si at ungdommene havnet i og ble boende i tiltak som ikke passet dem. Videre nevnte de mangelen på engasjement fra de voksne både i barnevernstjenesten, i institusjon og i fosterhjem, og ungdommenes manglende mulighet for deltakelse og involvering i egen sak.

Én ungdom uttalte seg om mangelen på tiltak slik:

«Jeg ble boende i beredskapshjem altfor lenge da de ikke hadde noe til meg.»

Dette utsagnet favner situasjonen til alle ungdommene som inngikk i studien. På litt ulikt vis hadde de erfart at barnevernet ikke hadde tiltak til dem, og at de måtte vente på det rette tiltaket. Som vi har sett tidligere, bodde ungdommene henholdsvis 3, 7, 8 og 12 måneder i beredskapshjem. Det å måtte gå og vente og ikke vite noe førte til at ungdommene følte stress, de opplevde at livet ble satt på vent, og det gjorde det vanskelig å slå seg til ro. Alle ønsket informasjon om hvordan det gikk med det å finne tiltak til dem. Et par av ungdommene fortalte at det i barnevernet hadde vært snakk om å kjøpe plass et annet sted, men at Bufetat ikke ville –

en måtte vente på ledig plass. Én ungdom fikk kun to timer på seg til å pakke før flytting. Denne ungdommen uttalte:

«De må jo ha visste noe ganske lenge.»

Ungdommene syntes det var vanskelig at andre i barnevernet visste mer enn dem selv, om deres sak og flytting.

Et annet forhold som lå til grunn for flyttinger, var mistriksel, og at ungdommene ikke fant ut av det med de voksne. De opplevde at de ikke ble forstått, og at de ble urettferdig behandlet. Dette gjaldt både fra barnevernstjenestens ansatte og fra voksne i fosterhjem og institusjon.

Ungdommenes atferdsvansker ble også trukket fram som en årsak til flyttinger. Én uttalte:

«Jeg ruset meg og stakk av, så det ble for vanskelig for dem.»

Denne jenta hadde ønske om å bli tatt med i flytteprosessen, men opplevde at hun ble «flyttet på». Dette skapte en protestsituasjon, hun stakk av, noe som resulterte i ny flytting. Når de ikke ble hørt med hensyn til sin mistriksel, så kunne de reagere med å utagere, med rusing og med rømninger. Det vil si at deres atferd var intendert for å bli sett og hørt.

Å bli involvert i egen sak eller ikke var et sentralt forhold ungdommene pekte på. Alle ungdommene i denne studien hadde opplevd gjentatte og brutte plasseringer. De hadde ikke blitt spurt om sine ønsker da de måtte flytte på nytt. I intervjuet ble de spurt om de trodde noe hadde blitt annerledes om de hadde fått bestemme mer tidligere. Alle var samstemte i at det ville ha blitt noe helt annet enn når «det bare ble bestemt». Det førte til en maktesløshetsopplevelse og en «gi blaffen hold-

ning». Ungdommene viste til den siste flyttingen deres, hvor de hadde blitt informert, fått komme med ønsker og delta på en måte som var betydningsfull for dem. Tidligere ble ting bare bestemt uten at de selv var med i prosessen. Det er slik de fortalte det i intervjuet.

Et annet moment som ungdommene pekte på, var mangel på kontinuitet og stabilitet blant barnevernstjenestens ansatte. Som ungdommene var inne på, jf. ovenfor, så ble ikke barnevernstjenestens ansatte kjent med ungdommene, og ungdommene ble ikke kjent med sin saksbehandler. Ungdommene ble spurt om de trodde det hadde hatt noen betydning om de hadde kjent saksbehandleren bedre og hatt færre bytter av saksbehandlere. Alle trakk fram at det er helt avgjørende å være kjent med hverandre for å vite hva som er det beste for ungdommen. En ungdom uttalte:

«De må jo kjenne meg for å vite hva som er best for meg, og jeg må vite at de kjenner meg for at jeg skal stole på dem.»

Tilsvarende betraktninger finner vi igjen hos de andre ungdommene. Når saksbehandleren ikke kjenner ungdommen, og når ungdommen ikke kjenner saksbehandleren, skaper det avstand, og det vanskeliggjør samarbeid og det å finne det rette tiltaket til ungdommen.

Ungdommene var videre opptatt av at de tiltakene ungdommene skulle flytte inn i, måtte passe. Én uttalte det slik:

«Det må være match mellom fosterhjemmet og meg. Vi må passe sammen.»

Hun mente at når hun kun fikk beskjed om at nå var det eller det bestemt, så resulterte dette først og fremst i en protest fra hennes side mot det som var blitt be-

stemt. Videre resulterte dette i en plassering som ikke var tilpasset ungdommen. Lignende erfaringer hadde de øvrige ungdommene.

Én ungdom pekte på at han protesterte på barnevernets beslutning om at han måtte flytte hjemmefra til beredskapshjem. Han ønsket å flytte til sin bestemor. Likevel ble han plassert i beredskapshjem. Han reagerte ved å utagere, rømme og ruse seg slik at dette resulterte i en ny flytting tidligere enn det ville være ved en planlagt utflytting fra beredskapshjemmet.

Det var også noen av flyttingene som ungdommene gjennomførte, hvor de ikke skjønnte hvorfor de ble flyttet.

Som vi ser, er ungdommenes perspektiver på årsakene til flyttingene stort sett i tråd med det som løftes fram i litteraturen, jf. kapittel 2.

6.7 Hvordan redusere flyttinger?

Ungdommenes løsningsforslag for å unngå eller redusere uønskede flyttinger er likestilt med hva de selv mente om årsakene til flyttingene. Fra ungdommenes ståsted syntes det med andre ord å være viktigst å formidle at barnevernet har mulighet til å redusere flyttinger ved å se, snakke med og lære å kjenne den enkelte ungdom. Dette betyr først og fremst at saksbehandlerne i barnevernstjenesten blir kjent med ungdommene, at de ansatte i institusjon og fosterhjem har tid til å snakke med ungdommene når ungdommene har behov for å snakke. Det å vite og forstå hvorfor en må flytte hjemmefra og inn i institusjon eller fosterhjem, vil gjøre barnevernets tiltak mer håndterbare for ungdommene, ifølge ungdommene selv. Ved å bli kjent med de enkelte ungdommene vil barnevernet treffe bedre med de tiltakene de framskaffer, ifølge ungdommene. På den måten kan ungdommene

kjenne at de kan bli tatt på alvor. Dette mener de selv er viktig for å kunne redusere antall flyttinger.

Et annet forhold for å redusere antall flyttinger er å sikre stabiliteten og kontinuiteten blant de voksne som forholder seg til ungdommene. Særlig gjelder dette de ansatte i barnevernstjenesten.

Munro og Hardy (2006) peker også på forhold ved barnevernet og de ansatte som gunstige faktorer for å unngå re plasseringer: Det handler om å plassere barn tidlig, god planlegging av plasseringene, at en har mange og varierte plasseringsmuligheter, og yter tverrfaglig støtte til barn og fosterhjem.

Ut over viktigheten av å snakke sammen og stabilitet/kontinuitet blant ansatte pekes det på betydningen av at barnevernet har tilstrekkelig antall og typer tiltak, at det er nok varierte fosterhjem og institusjoner. Det handler om det flere var opp tatt av, det må være «match» mellom tiltak og ungdom. Å «sitte på vent» i et midlertidig tiltak kan føre til at ungdom distanserer seg fra dagliglivet, og at denne tiden ikke gjelder som en del av deres normale levde liv. Det er først når det blir funnet et tiltak, at det virkelige livet begynner.

I forlengelsen av forrige punkt er det sentralt å ikke blande sammen ungdom med svært ulike behov og problematikk i samme institusjon/fosterhjem. Det er slik for noen av ungdommene vi har intervjuet at de oppfattet seg selv vesensforskjellig fra en del av de ungdommene de møtte på akuttinstitusjon. Det å være sammen med dem skapte en panikkopplevelse som resulterte i rømninger og destruktiv atferd for å komme seg bort.

Dernest peker ungdommene på det at tiltakene må være individuelt tilrettelagt, dette henger delvis sammen med de to foregående punktene. Det å bli behandlet

likt oppleves som urettferdig, det som fungerer for én ungdom, fungerer ikke nødvendigvis for en annen. Både barnevernstjenesten, de voksne i institusjon og fosterhjem må ha i tankene at ungdommene er forskjellige og kan ha ulike behov. Det er først når de voksne i barnevernstjenestene, institusjonene og fosterhjemmene setter seg inn i den enkelte ungdoms situasjon, at de kan se ungdommens særegne behov og sammen med denne finne riktig tiltak tilpasset den enkelte. Dette vil igjen føre til færre flyttinger.

Kapittel 7: Saksbehandlere

Dette kapitlet presenterer saksbehandlernes perspektiver på ungdoms flerflyttinger mellom ulike barnevernstiltak. Kapitlet er utarbeidet på bakgrunn av intervjuer med to saksbehandlere fra to ulike barnevernstjenester. Begge har lang erfaring med å følge opp barn og ungdom som har flyttet mellom fosterhjem, beredskapshjem, institusjon, familiehjem, akuttinstitusjon etc. Den ene saksbehandleren har erfart sju fler-flyttinger, den andre har erfart seks fler-flyttesaker.

Det er saksbehandlernes stemmer, deres oppfatninger, opplevelser og råd som danner utgangspunktet for dette kapitlet. Kapitlet innledes med å gjengi saksbehandlernes synspunkter på viktigheten av det å bruke tid på å bli kjent med barna/ungdommene. Deretter presenteres saksbehandlernes syn på det å stå i avvisninger, det å ta vare på barnas/ungdommenes foreldre, og det å ta ungdommene med i planleggingen av flyttingene. Det hele avsluttes med å presentere og kommentere saksbehandlernes syn på betydningen av å ha arbeidsbetingelser som gir mulighet for fleksible løsninger.

7.1 Å bli kjent med barna

Saksbehandlerinformantene var opptatt av å bli kjent med barna og ungdommene. Dette kan by på utfordringer fordi barnevernstjenestene som de jobber i, kunne være delt inn i ulike arbeidslag, som hver for seg var ansvarlige for undersøkelse, tiltak og oppfølging av barn plassert i fosterhjem/institusjon. Det vil si at informantene overtok saken etter at det var fattet vedtak om plassering. Nedenfor presenteres noen uttalelser:

«Det jeg anser som det aller viktigste for å forhindre utilsiktede flyttinger, er å bli kjent med ungdommene. Bruke tid til dette.»

«Når jeg overtar en sak fra us (undersøkelsesgruppa), bruker jeg mye tid på å bli kjent med barna og ungdommene. Det er helt nødvendig for å lykkes med plasseringen.»

«Jeg ser jo det at for barna kan det være krevende at det kommer inn en helt ukjent en, en som de ikke har hatt et forhold til tidligere. Og at en forventer at de skal ha tillit til en.»

«Det er klart at barna og ungdommene er skeptiske til meg i begynnelsen.»

Her er informantene inne på det med tillit, redelighet og pålitelighet, samtidig som de ikke forventer en uforbeholden og spontan tillit, men en forbeholden tillit. Tillit er noe en må tilegne seg, som en av informantene nevnte, – «bli kjent med hverandre».

I det en blir et barn i barnevernet, legger en på sett og vis sitt liv i den andres hånd, en blottstilles, og en blir sårbar og krenkbar. I dette ligger det en naturlig reservasjon fra barnas og ungdommenes side. Forbeholdet i tilliten kan derfor være en nødvendig strategi fra ungdommenes side for å opprettholde autonomi og frihet. En av saksbehandlerne brukte formuleringen «å være et profesjonelt medmenneske». Saksbehandlerne må kunne dele reaksjoner, tanker og følelser blant annet overfor temaene tillit og makt, og samtidig kunne gi begrunnelser for faglige vurderinger også når de går på tvers av hva barna og ungdommene ønsker. Én av informantene sier at hun i samtaler med ungdommene finner det nødvendig å tematisere makt- og tillitsaspektet i samarbeidet dem imellom.

7.2 Å stå i avvisninger

Det å være til stede i barnas og ungdommenes hverdagsliv opplevde informantene som krevende fordi det påvirker hvordan deres rolle blir oppfattet. På den ene siden skal saksbehandlerne utøve omsorg som kan innebære at en må treffe og stå for beslutninger som ungdommene avviser. Sitatene under danner et talende bilde med hensyn til hvilke tilbakemeldinger saksbehandlerne må stå i:

«I utgangspunktet kan jeg ikke forvente at de skal like meg. Noen ganger ble jeg møtt av en mur av taushet.»

«Hos flere av de med mange flyttinger kunne jeg se mistenksomheten lyse ut av dem. Og det er ikke noe rart. Det er viktig å forstå at det er ikke meg som person, men det jeg representerer, de strider mot.»

På spørsmål om hvordan de jobbet med den motstanden de ble møtt med, gir én informant uttrykk for følgende:

«Jeg må være nysgjerrig på ungdommene. Hele tiden lete etter en måte å komme rundt mistenksomheten og avvisningene på. Dette er lettere sagt en gjort.»

Én beskriver hvordan hun kommuniserer om motstanden, og på den måten stiller seg åpen for å samtale om vilkårene for samarbeidet:

«Jeg gir ikke opp, og jeg kan være ganske god på å finne en vei forbi motstanden ved å stille meg åpen. Jeg sier at dette er vanskelig, og jeg spør om hva vi skal gjøre for å få det til.»

Fra saksbehandlerens synsvinkel er det av avgjørende betydning å kunne tåle avvisninger og ikke gi seg. En av saksbehandlerne fortalte at en av ungdommene som

etter hvert fikk til livet sitt, hadde gitt uttrykk for at det var nettopp det at hun ikke hadde gitt seg, som hadde blitt et vendepunkt i livet for ungdommen.

Det å kunne gi ungdommene tid og anledning til å kjenne på ambivalens, det å bruke tid; gi informasjon, gi ungdommene tid til å tenke gjennom ting og forklare ulike forhold, er selvfølgelig nødvendig. Det å være en saksbehandler som står på også når hun avvises, som kommer til ungdommene også når det raser som verst, signaliserer et håp og et ønske om å være en voksen som bryr seg.

7.3 Å ta vare på foreldrene

Saksbehandlerinformantene var opptatt av at de måtte følge opp foreldrene til barna og ungdommene. Dette mente de kunne bidra til å hjelpe barna med å finne seg til rette med plasseringen. En av informantene uttalte seg slik:

«Å hjelpe foreldrene viser ungdommene at jeg også er interessert i dem, noe som kan gi barna en trygghet og en ro, noe som kan være med på få ungdommene til å slå seg til ro der de er.»

Når dette er sagt så var informantene inne på det at dette ikke lot seg gjøre i alle saker, at foreldre var for syke eller ikke ville ha noe med barnevernstjenesten eller saksbehandler å gjøre.

En av informantene fortalte hvor betydningsfullt det hadde vært for noen foreldre å ha deltatt på «Kurs til foreldre med barn i fosterhjem» i regi av Bufetat Region Sør. Dette var foreldre som slet med å komme overens med seg selv, og kjempet mot barnevernet og plasseringen. Barna strevde og hadde flere flyttinger på grunn av foreldrenes kamp, slik saksbehandleren vurderte det. Å få hjelp til å forstå egne

følelser og barnas situasjon kan bidra til å stabilisere plasseringer og til at barna kan få «lov til å roe seg» i fosterhjemmet.

Informantene var også opptatt av at i noen saker hadde foreldrenes kamp mot barnevern og krav om å få barna tilbakeført til seg utgjort en så stor belastning for både barna som var plassert og fosterhjemmet, at det hadde ført til brudd. Saksbehandlerne var av den oppfatning at det burde innføres strengere krav til hvor mange ganger foreldre kan bringe en avgjørelse om plassering inn for fylkesnemnd og rettsvesenet.

7.4 Å ta ungdommene med i planlegging

Å ta ungdommene med i planlegging av flyttingene er en selvfølge. Informantene la vekt på betydningen av å være veldig aktive overfor ungdommene i flyttesituasjonene. Noen utsagn fra saksbehandlerinformantene om det å trekke ungdommene med i planleggingen av flyttingene er illustrerende:

«Jeg legger stor vekt på det å være åpen og direkte, jeg må fortelle alt til ungdommen slik at han eller hun vet alt det jeg vet, det er jo deres liv. Men, noen ganger kan det være utfordrende å fortelle at vi ikke har noe fosterhjem eller institusjonsplass å tilby dem.»

«Det er jo selvsagt å ta ungdommene med, men det kan være krevende å få dem til å bli med på noe de selv ikke ønsker. Det blir også et etisk problem å be ungdommene komme med ønsker som en vet ikke kan oppfylles, når en mangler tiltak.»

«Jeg har òg erfart at ungdommen ikke har ønsket å være med, da har jeg informert om alt det jeg har foretatt meg underveis i løpet.»

«Det er lettere å få til et samarbeid med ungdommen der en er kjent med hverandre.»

Medvirkning i praksis forutsetter en god relasjon mellom ungdommene og saksbehandlerne, og at en har et tiltaksapparat som gir mulighet for å møte ungdommenes ønsker og behov.

7.5 Arbeidsbetingelser

Selv om saksbehandlerne kan være svært bevisste på det å trekke barn og unge med i egen sak i forbindelse med flyttingene, er det likevel noen rammebetingelser som er avgjørende for å få til fleksible løsninger. Ifølge våre informanter er det to sentrale dimensjoner som er avgjørende for å redusere fler-flyttinger og å gjøre de nødvendige flyttingene så gode som mulig.

Det ene forholdet saksbehandlerne pekte på i intervjuene, var at en hektisk hverdag kan legge begrensninger i det å bli kjent med ungdommen og det å få dem til å medvirke i egen sak. Noen sitater illustrerer dette:

«Jeg må jo innrømme det at tiden ikke strekker til alltid.»

«Det kan være at vi har planlagt å treffes, så inntreffer det en krise i en sak, og jeg må legge planene med å treffe ungdommen på hylla.»

«Døgnet har ikke nok timer.»

Ifølge våre informanter er tidsfaktoren viktig for å kunne få gode flyttinger og det å redusere uønskede flyttinger. Det å ha ansvar for mange barn og unge, det å følge opp mange fosterhjem og institusjoner kan føre til at tiden ikke strekker til.

Det andre forholdet de framhevet, var tilstrekkelige og gode tiltak. Følgende uttalelser illustrerer dette:

«I min siste fler-flyttingssak fikk ikke ungdommen og fosterhjemmet det til, kjemien stemte ikke. Det var nok nøden som gjorde at hun flyttet inn der.»

«Å plassere en vanskjøttet ikke-utagerende ungdom på en akuttinstitusjon er ikke riktig, men når en ikke har noe annet, så må en.»

Mangel på fosterhjem og institusjoner kunne føre til at barn og unge måtte flytte unødig. Begge informantene pekte også på at økonomiske rammer og manglende oppfølging av barna/ungdommene og fosterhjem kan gi uønskede flyttinger.

Kapittel 8: Oppsummering og anbefalinger

8.1 Oppsummering

Denne rapporten presenterer analyser av ekstensive registerdata og mer intensive analyser av et begrenset antall ungdommer (fire) og saksbehandlere (to). Registerdataene gir det store bildet av antall flyttinger i barnevernet. Disse analysene viser at flyttinger ikke alltid er lette å definere, og at ulike definisjoner kan gi forskjellige resultater. Intervjuene gir mer inngående informasjon om hva som faktisk foregår i barnevernet, herunder aktørenes egne vurderinger av hendelsene.

Antall flyttinger eller replaseringer økte fra knapt 700 i 2000 til nesten 1 500 i 2006. Antall flyttinger har viset en langsiktig tendens til å øke også etter 2006 til cirka 1 700 per år i 2012 og 2013. Flere flyttinger har sammenheng med at antallet barn som plasseres i regi av det statlige barnevernet også har økt i denne perioden, fra 7 000 barn i 2000 til 11 000 i 2013. men også antall flyttinger per plasserte barn økte fra 2000 til 2006, da det stabiliserte seg på 16 flyttinger per 100 plasserte barn.

Flesteparten av barna som blir flyttet er tenåringer, anslagsvis 62 prosent, og antall flyttinger når en topp ved 16-17 års alder. Dette funnet passer med tidligere forskning om flytting av barnevernsbarn (Barber, et al., 2001; Eggertsen, 2008). Kun 16 prosent var barna som ble flyttet var under 7 år, og færrest barn ble flyttet ved 3-6 år. Jenter og gutter har omtrent samme risiko for å bli flyttet.

Både vår studie og tidligere forskning (Andreassen, 2003; Webster, et al., 2000) viser at antall replaseringer varierer sterkt mellom ulike plasseringstyper. Fosterhjem gir færre flyttinger enn institusjonsplassering. En betydelig andel av plasseringene i ordinære fosterhjem ender med flytting, nesten 23 prosent. Den lange

varigheten på disse plasseringene medfører likevel at en svært liten andel av disse barna risikerer å bli flyttet år for år, eller måned for måned. Ordinære fosterhjem er den mest stabile plasseringen hvis man ser på løpende risiko for flytting. Ordinære fosterhjem er også den vanligste plasseringstypen hvis man ser på hvor mange barn som til enhver tid er plassert, her estimert til 58 prosent av plasseringstiden.

Private fosterhjem er den nest vanligste plasseringstypen, med 14 prosent av barna som var plassert til enhver tid. En relativt lav andel av disse plasseringene ender med flytting, kun 8 prosent. Fordi disse plasseringene er mindre stabile enn ordinære fosterhjem, er den løpende risikoen for å bli flyttet likevel 2,7 ganger større fra private fosterhjem enn fra ordinære fosterhjem.

Disse sammenligningene viser at resultatene blir svært forskjellige når man sammenligner andelen av plasseringene som ender med flytting versus det å sammenligne den løpende risikoen for å bli flyttet. De ulike resultatene mellom disse to metodene viser hvor viktig det er å ta hensyn til varighet på plasseringene når man sammenligner antall flyttinger. Forløpsanalyser er et krav for å kunne analysere denne risikoen for å bli flyttet på en metodisk forsvarlig måte. Det å sammenligne prosentandeler av plasseringene som ender med en replassering, kan lett gi et feilaktig bilde av antallet replasseringer. Det ville ha vært svært uheldig om denne typen analyser hadde dannet grunnlag for hvilke tiltak barnevernet tilbyr.

Det er vanskelig å si hvor representative våre informanter er, herunder hvor representative de rapporterte hendelsene og vurderingene er. Rekrutteringen ble gjennomført via såkalte portvakter. Dette medfører en risiko for «siling» av informantene, for eksempel ved at Bufetat kan ha valgt ut informanter som etaten mener kan presentere dem på en fordelaktig måte. Alternativt kan de ha ment at de var

typiske representanter for de ungdommene vi var interesserte i å intervju. En lignende «siling» av informanter kan ha skjedd etter vår henvendelse til barnevernstjenestene for å intervju saksbehandlere.

Det er personvernkravet som medfører at vi må kontakte informanter via tjenesteapparatet, i dette tilfellet barnevernsetaten, på statlig og kommunalt nivå. Vi finner ingen tydelige indikasjoner på at det kun er ungdom eller saksbehandlere med negative eller positive erfaringer med barnevernet som har deltatt i vår undersøkelse. Materialet består av mange beretninger om et stort antall enkeltepisoder.

Det er ikke alltid lett å intervju ungdom som befinner seg i en vanskelig livssituasjon. Det kan være noen forhold ungdommene ikke ønsker å fortelle om. Det er mulig at ungdommer som selv melder seg som informanter, kan ha noe de ønsker å fortelle om. Noen av ungdommen var svært tydelige og klare i sine fortellinger, andre var mindre taleføre og mer usikre. Ytre trekk ved flyttheoriene til ungdommene vi har intervjuet synes å være nokså typiske for flyttinger i barnevernet, når vi sammenligner med registerdataene som vi har fått tilgang til (tabell 3 og 4), eller med annen forskning om ungdoms flyttinger i barnevernets regi (jf. kapittel 2).

Lov om barneverntjenester, § 4-1 om barnets beste, understreker at det skal legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. Våre intervjuer med ungdommer viser at dette målet ikke alltid blir realisert. Bestemmelsene om stabilitet og kontinuitet betyr at barn og unge ikke skal flytte unødige, og hvis de må flytte, skal flyttingen være godt forberedt. Backe-Hansen, Bakketeig, Gautun og Grønningsæter (2011) drøfter disse idealene i en evaluering av institusjonstilbudet i Norge.

Ungdommene fortalte at én grunn til flytting er at de kommer til et sted der andre ungdommer har andre atferdsuttrykk og behov enn dem selv. Det er et problem at ungdom som har ulike behov og plasseringsgrunnlag, deler samme tiltak. Ungdom med store atferdsproblemer, herunder rus, kan bo sammen med ungdom som ikke har slike problemer. Dette gjør det vanskelig for institusjonene å ivareta ønskede kvalitetskrav og behovene til den enkelte ungdommen. Slike forhold kan bidra til et dårlig oppvekstmiljø. Det er viktig å velge tiltak ut fra de omsorgsbehov barnet eller ungdommen har, og ikke ut fra hensynet til hvor det er ledig plass akkurat nå. Det vil si at en bør etterstrebe å ha tilstrekkelig differensierte tiltak til enhver tid. I den grad det statlige barnevernet ønsker å benytte egne tiltak, og minimaliserer kjøp av dyre plasser annet steds, kan dette gå på bekostning av behovene til den enkelte ungdom.

Ungdommene gav uttrykk for de ønsker å delta i egen sak. Det å oppleve seg ekskludert så de som en grunn til flytting. Norsk lov sier at barn og unge har rett til å medvirke i forbindelse med plassering i fosterhjem eller institusjon (Haugli, 2008; Prop-106L, 2012-2013). Denne bestemmelsen betyr at skal barnet informeres og gis anledning til å si sin mening, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Bestemmelsen gir barnet en rett, men ikke en plikt til å uttale seg (Holmstedt, 2012).

Det ligger en tvetydighet i barns rettighetsposisjon fordi barn både er avhengige og selvstendige rettighetshavere (Lidén, 2004; NOU, 2011:20). Barnekonvensjonen og barnevernloven framhever prinsippet om barnets beste. Haugli (2008) hevder at dette et grunnleggende hensyn ved alle vedtak som gjelder barn. Strandbu hevder at prinsippet er begrunnet ut fra at «... barn oppfattes som sårbare og i utvikling, og barn kan ikke i samme grad som voksne beskytte seg selv» (Strandbu, 2011, p. 29).

Tvetydigheten ved barns rettighetsposisjon ligger i avveiningen mellom barn som selvstendige subjekter med egne rettigheter, og vurderingen av deres sårbarhet som følge av deres alder og utvikling (Bakketeig & Bergan, 2013). Strandbu (2011) og Bakketeig og Bergan (2013) diskuterer mer utfyllende barns deltakelse i egen barnevernssak.

Deltakelse i egen sak ved inn- og utflytting synes å være viktig for å redusere antall flyttinger. Barnevernstjenestens ekskludering av ungdommene, slik ungdommene i denne studien opplevde det, kan ikke rettferdiggjøres ved å si at en vil beskytte barnet. For ungdom skal det mye til før beskyttelsesargumentet kan brukes for ikke å trekke den det gjelder med i egen sak (Prop-106L, 2012–2013). Det bør tas et krafttak i barnevernet generelt slik at ungdom som er truet med flytting, reelt tas med i egen sak.

Flere forskere, som Eggertsen (2008) og Lewandowski og Pierce (2004), hevder at barnevernstjenesten er viktig for å unngå flytting av barn, herunder hyppige skifter av saksbehandlere. Også vår studie indikerer at barnevernet kan være viktig for å unngå unødvendige flyttinger. I senere år har det vært en interesse for betydningen av gode relasjoner mellom hjelper og bruker (Ritchie, 2007). Noen mener at denne relasjonen kan være det viktigste arbeidsredskapet i utøvelsen av barnevern/sosialt arbeid (Shulman, 2008). Betydningen av å møte mennesker i en krevende livssituasjon er godt kjent, og slik kunnskap bør tas i bruk innenfor barnevernet.

Det bør vurderes å lage tydelige retningslinjer for når og hvordan barn og unges medvirkning skal skje. Retningslinjer alene løser muligens ikke problemet med at barn og unge i for liten grad medvirker i plasseringer i barnevernet. Trolig handler dette også om menneskesyn, om verdier og holdninger til barn og unge selv. Det

kan være snakk om holdningsendringer som krever langsiktige arbeid. Det er mulig det er lettere å distansere seg enn å møte barn og unge i krise. Det kan være vanskelig å se barn og unge i vanskelige livssituasjoner og å tilby dem de tjenestene de har behov for. Det er barnevernets oppgave å ta imot denne smerten.

At ungdommer opplever saksbehandlere som lite tilstedeværende, kan skyldes en presset arbeidssituasjon i barnevernet. Dette kan også føre til høy turnover i tjenesten (Bakketeig & Bergan, 2013). Hvis det er slik at arbeidspress i barnevernstjenesten fører til at barn og unges demokratiske og juridiske rettigheter settes til side, må dette løftes opp på et politisk plan slik at barnevernstjenestene settes i stand til å overholde barnekonvensjonen og lov om barnevern.

Denne studien og tidligere forskning som Delfabbro et al., (2002), Barber, et al., (2001) og Eggertsen (2008) viser at tenåringer har flest flyttinger, og aller hyppigst sent i tenårene. Ungdomsinformantene ble plassert første gang da de var mellom 12 og 15 år. Det er lett å forstå at ungdom synes det er krevende å måtte flytte i denne alderen. Barnevernstjenesten hadde vært inne i familiene deres i lang tid før plassering. Trolig er det gode grunner til at det tok lang tid før barnevernet valgte å plassere ungdommene. Det er likevel mulig at noen av disse plasseringene burde ha skjedd en del tidligere. Noen av ungdommene var inne på dette under intervjuene.

Vi vet ikke om ungdommene som vi har snakket med, er typiske for ungdom med mange flyttinger i barnevernet. Vi vet heller ikke om yngre ungdommer eller barn ville ha gitt andre opplysninger. Vi vet vi heller ikke om saksbehandlerne er typiske for saksbehandlere med erfaring fra flyttesaker i barnevernet. Det er sannsynlig at studier som hadde inkludert flere informanter, ville ha gitt mer informasjon om flyttinger i barnevernet og om hvordan antall flyttinger kan begrenses.

8.2 Anbefalinger

På bakgrunn av vår egen og tidligere forskning vil vi komme med noen anbefalinger som vi tror kan bidra til å redusere antall flyttinger i barnevernet, og til hvordan en kan gjøre nødvendige flyttinger mer skånsomme:

- Barnevernet bør sikre at det til enhver tid fins tilgjengelige og differensierte fosterhjem og institusjoner for barn og unge. Barn og unge skal ikke plasseres sammen med andre barn og unge som har helt andre atferdsuttrykk enn dem selv. Barn og unge skal i minst mulig grad måtte vente på passende tiltak.
- Barnevernet bør få rammebetingelser som sikrer at barn som blir plassert, får den oppfølgingen de har krav på. Det innebærer blant annet at de har en saksbehandler som kjenner dem godt, og som har jevnlig kontakt med dem under hele plasseringsforløpet.
- Barn og unge i barnevernet bør sikres bedre medvirkning i egen sak slik barnevernloven og barnekonvensjonen legger opp til.
- Trolig bør barnevernet plassere noen barn tidligere enn de gjør i dag. Det å vente til barna har blitt ungdommer, kan ha uheldige konsekvenser for barnet.

Referanser

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum Associates.
- Andreassen, T. (2003). *Behandling av ungdom i institusjoner: hva sier forskningen?* Oslo: Kommuneforl.
- Angel, B. Ø., & Blekesaune, M. (2013). *Fører forsterkede fosterhjem til færre replasseinger av barn i fosterhjem? En studie av sammenhenger mellom barnevernstiltak og replaseringer av barn*. Kristiansand: Universitetet i Agder.
- Backe-Hansen, E. (2009). *Hvordan motvirke og forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem?* Oslo: Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern.
- Backe-Hansen, E., Bakketeig, E., Gautun, H., & Grønningsæter, A. B. (2011). *Institusjonsplassering - siste utvei?: betydningen av barnevernsreformen fra 2004 for institusjonstilbudet* (Vol. 21). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Backe-Hansen, E., Christiansen, Ø., & Havik, T. (2013). *Utilsiktet flytting fra fosterhjem. En litteratursammenstilling*. Oslo: Nova.
- Bakketeig, E., & Bergan, L. T. (2013). Om ungdoms medvirkning ved plassering i fosterhjem. I E. Backe -Hansen, T. Havik & A. B. Grønningsæter (Eds.), *Fosterhjem for barns behov. Rapport fra et fireårig forskningsprogram*. Rapport 16/13. Oslo: Nova.
- Barber, J. G., Delfabbro, P. H., & Cooper, L. L. (2001). The Predictors of Unsuccessful Transition to Foster Care *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 42, 785-790.
- Baugerud, G. A., & Melinder, A. (2010). Barns hukommelse av flytting fra biologiske foreldre - barn som flyttes i regi av barnevernet. *Fosterhjemskontakt*(5), 9-16.
- Biehal, N., Clayden, M., & Stein, M., J. (1995). *Moving on: young people and leaving care schemes*. London: HMSO.
- Blakey, J. M., Leathers, S. J., Lawler, M., Washington, T., Natschke, C., Strand, T., & Walton, Q. (2012). A review of how states are addressing placement stability. *Child and Youth Services Review*, 34(2), 369-378.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss (2nd ed. ed.)*. Harmondsworth: Penguin, 1984.
- Bufdir. (2013). Flyttinger i statlig barnevern (pp. 22). Oslo: barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Christiansen, Ø., Havik, T., & Anderssen, N. (2010). Arranging stability for children in long-term out-of-home care. *Children and Youth Services Review*, 32(7), 913-921.
- Coleman, D. (1987). Where we are failing the young. *Social Work Today*(11 May 1987), 21.
- Delfabbro, P., Barber, J. G., & Cooper, L. (2002). Children entering out-of-home care in South Australia: Base-line analysis for a three-year longitudinal study. *Children and Youth Services Review*(24), 917-932.

- Dixon, J., & Stein, M. (2005). *Leaving care: throughcare and aftercare in Scotland*. London: Jessica Kingsley.
- Egelund, T. (2006). *Sammenbrud i anbringelser. En forskningsmæssig belysning* (Vol. 06:01). København: Socialforskningsinstituttet.
- Eggertsen, L. (2008). Primary Factors Related to Multiple Placements for Children in Out-of-Home Care. *Child Welfare*, 87(6), 71-90.
- Glisson, C., Bailey, J. W., & Post, J. A. (2000). Predicting the Time Children Spend in State Custody. *Social Service Review*, 74(2), 253-280.
- Haugli, T. (2008). Hensynet til barnets beste. I N. Høstmælingen, K. Sandberg & E. S. Kjørholt (Eds.), *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (pp. 46-62). Oslo: Universitetsforlaget.
- Holland, S., Faulkner, A., & Perez-del-Aguila, R. (2005). Promoting stability and continuity of care for looked after children: a survey and critical review. *Child and Family Social Work*(10), 29-41.
- Holmstedt, M. L. (2012). *Barnevern 2012-2014. Dokumentsamling*. Oslo: Stray Vyrje & Co DA.
- Holtan, A., Handegård, B. H., Thørnblad, R., & Vis, S. A. (2013). Placement disruption in long-term kinship and nonkinship foster care. *Children and Youth Services Review*.
- Howe, D. (2005). *Child Abuse and Neglect*. Hampshire: Palgrave, MacMillan.
- Kristofersen, L. B. (2005). *Barnevernbarnas helse: uførhet og dødelighet i perioden 1990-2002*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Leathers, S. J. (2002). Foster Children's Behavioural Disturbance and Detachment from Caregivers and Community Institutions. *Children and Youth Services Review*, Vol. 24, No. 4, pp 239-268, 24(4), 239-268.
- Lewandowski, C. A., & Pierce, L. (2004). Does family-centered out-of-home care work? Comparison of a family-centered approach and traditional care. *Social Work Research*, 28(3), 143--151.
- Lidén, H. (2004). Barns rettigheter - en realiserbar intensjon? *Tidsskrift for velferdsforskning*(7), 196-212.
- Lutman, E., Hunt, J., & Waterhouse, S. (2009). Placement stability for children in kinship care: A long-term follow-up of children placed in kinship care through care proceedings. *Adoption & Fostering*, 33(3), 28-39.
- McDonald, T. P., Poertner, J., & Jennings, M. A. (2007). Permanency for children in foster care. *Journal of Social Service Research*, 33(4), 45-56.
- Monck, E., Reynolds, J., & Wigfall, V. (2003). *The role of concurrent planning : making permanent placements for young children*. London: BAAF.
- Munro, E. R., & Hardy, A. (2006). *Placement Stability - a review of the literature*. Loughborough: Loughborough University. Centre for Child and Family Research.
- NESH. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi elektronisk ressurs*. Oslo: Forskningsetiske komiteer.
- NOU. (2011:20). *Ungdom, makt og medvirkning*. Oslo: Departementenes servicesenter: Informasjonsforvaltning.

- O'Neill, M., Risley-Curtiss, C., Ayón, C., & Williams, L. R. (2012). Placement stability in the context of child development. *Children and Youth Services Review*, 34(7), 1251-1258.
- Oostermana, M., Schuengel, C., Slot, N. W., Bullens, R. A. R., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53-76.
- Pabustan-Claar, J. (2007). Achieving Permanence in Foster Care for Young Children: A Comparison of Kinship and Non-Kinship Placements. *Journal of Ethnic And Cultural Diversity in Social Work*, 16(1-2), 61-94.
- Parker, R. A. (1966). *Decision in child care*. London: George, Allen & Unwin LTD.
- Pelech, W., Badry, D., & Daoust, G. (2013). It takes a team: Improving placement stability among children and youth with Fetal Alcohol Spectrum Disorder in care in Canada. *Children and Youth Services Review*, 35(1), 120-127.
- Perry, G., Daly, M., & Kotler, J. (2012). Placement stability in kinship and non-kin foster care: A Canadian study. *Children and Youth Services Review*, 34(2), 460-465.
- Piven, F. F., & Cloward, R. A. (1993). *Regulating the poor: the functions of public welfare* (2nd updated ed.). New York: Vintage Books.
- Prop-106L. (2012-2013). *Endringer i barnevernloven. Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)*. Oslo: Det Kongelige Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement.
- Ritchie, T. (2007). *Relationer i psykologien*. Værløse: Billesø & Baltzer.
- Rosenberg, S. A., & Robinson, C. C. (2004). Out-of-home placement for young children with developmental and medical conditions. *Children and Youth Services Review*, 26(8), 711-723.
- Rubin, D. M., Alessandrini, E. A., Feudtner, C., Mandell, D. S., Localio, A. R., & Hadley, T. (2004). Placement Stability and Mental Health Costs for Children in Foster Care. *Pediatric*, 113(5), 1336-1341.
- Rubin, D. M., O'Reilly, A. L. R., Luan, X., & Localio, A. R. (2007). The impact of placement stability on behavioral well-being for children in foster care. *Pediatric*, 119(2), 336-334.
- Schofield, G. (2003). *Part of the family: pathways through foster care*. London: BAAF.
- Shulman, L. (2008). *The skills of helping individuals, families, groups, and communities*. Belmont, Calif: Brooks/Cole.
- Socialstyrelsen. (2012). Oplanerade avbrott i familjehemsplaceringar av yngre barn och långvarigt placerade barn. Stockholm: Socialstyrelsen
- SSB. (2010). Auke i talet på barnevernsbarn. <http://www.ssb.no/barneverng/>.
- SSB. (2011). Stadig fleire barn får hjelp frå barnevernet. <http://www.ssb.no/barneverng/>.
- SSB. (2012). Fleire tilsette og fleire barn i barnevernet.
- Stein, M. (2006). Research review: young people leaving care. *Child & Family Social Work*, 11(3), 273-279.
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse: hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforl.

- Ubbesen, M. B., Petersen, L., Mortensen, P. B., & Kristensen, O. S. (2012). Out of care and into care again: A Danish register - based study of children placed in out-of-home care before their third birthday. *Children and Youth Services Review*, 34(11), 2147-2155.
- Ulset, G., & Tjeldflaat. (2012). Tvang i barneverninstitusjoner. Ungdommenes perspektiver. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.
- Vinnerljung, B., & Sallnäs, M. (2008). Into adulthood: a follow-up study of 718 young people who were placed in out-of-home care during their teens. *Child and Family Social Work*, 13(2), 144-155.
- Vinnerljung, B., Öman, M., & Gunnarson, T. (2004). Återplaceringar av barn i dyngsvård (I):- hur vanlig är det? *Socialvetenskaplig tidskrift*(1), 54-74.
- Ward, H., Munro, E. R., & Dearden, C. (2006). *Babies and Young Children in Care: Life Pathways, Decision-making and Practice*. London: Jessica Kingsley.
- Webster, D., Barth, R. P., & Needell, B. (2000). Placement stability for children in out-of-home care: a longitudinal analysis. *Child Welfare*, 79(5), 614-632.
- Winokur, M., Holtan, A., & Valentine, D. (2009). *Kinship Care for the Safety, Permanency, and Well-being of Children Removed for the Home for Maltreatment*. Oslo: The Campbell Collaboration.
- Wulczyn, F., Kogan, J., & Harden, B. J. (2003). Placement Stability and Movement Trajectories. *Social Service Review*, 77(3), 212-236.

Vedlegg

Vedlegg 1 Hvordan vi har håndtert parallelle plasseringer.

Vedlegg 2 Tabell 5: Antall flyttinger og antall barn plassert i statlig barnevern i årene 2000–2013.

Vedlegg 3 Tabell 6: Prosentandeler av hovedtypene av plasseringene som ender med flytting.

Vedlegg 4 Intervjuguide ungdom

Vedlegg 5 Intervjuguide saksbehandlere

Vedlegg 6 Godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), personvernombudet

Vedlegg 1

Det er ikke åpenbart hvordan vi skal håndtere det faktum at to plasseringer i noen tilfeller synes å løpe parallelt, gjerne kalt overlapp, i våre data overlapp mellom plasseringer. Vel 6 prosent av plasseringene overlapper med en samtidig eller påfølgende plassering. Her viser vi hvordan vi har tilordnet overlappende plasseringer.

Hvis en første plassering overlapper med en påfølgende plassering, antar vi at den første plasseringen er reell helt til den avsluttes og avløses av en annen plassering. I slike tilfeller setter vi startdatoen på den andre plasseringen til sluttdatoen på den første. Når to plasseringer har løpt parallelt (uansett varighet), regnes dette ikke som en flytting i våre analyser. Vi tar altså utgangspunkt i den plasseringen som kommer først, og overlappende plasseringer som starter senere (enn samme kalendermåned), antas å være en slags støtteplassering.

Noen plasseringer er helt parallelle i den forstand at de starter og slutter samme måned og har (felles) varighet på minst én måned. I disse tilfellene må vi velge hvilken plassering som er den viktigste. Noen barn kan ha en ordinær fosterhjemsplassing samt en institusjonsplassing i tillegg, muligens som en støtte til fosterhjemsplassing. Vi antar derfor at fosterhjem er den ordinære plasseringen, at institusjonsplassing er en type støtte til fosterhjemsplassing, og at beredskapshjem kan være en annen type støtte til en annen plassering (hvis plasseringene er parallelle). Disse antakelsene medfører at vi rangerer plasseringene i rekkefølgen vi har vist i tabell 1: (1) ordinære fosterhjem, (2) fosterhjem med statlig refusjon, (3) private fosterhjem, (4) statlige familiehjem eller ungdomsfamilier, (5) statlige beredskapshjem, (6) statlige institusjoner, (7) private institusjoner, og (8) annet.

Når vi tilordner dataene langs en tidsakse, setter vi i utgangspunktet alle start- og slutt-datoer til den første (dagen) i hver måned. Hvis en plassering startet og sluttet samme måned, antar vi det er snakk om en kort plassering som har blitt etterfulgt av en ny plassering som starter samme kalendermåned som den første, altså en replassering som følger kort etter en første plassering. I disse tilfellene er det naturlig å forskyve sluttdato og startdato fra den første til senere i måneden. 13,5 prosent av plasseringene avsluttes samme måned som de starter. Vi antar at det første av slike korte forløp har en varighet på 10 dager, at den påfølgende plassering har varighet på 6 dager, og at en tredje plassering har en varighet på 4 dager, hvis begge/alle plasseringene starter og slutter samme måned. Noen plasseringer synes (etter dette) å være innenfor eller parallelle med andre plasseringer, og disse (1320) registreringene slettes. Til slutt tilordner vi datamatriksen som en forløpsmatrise i analyseverktøyet Stata, med prosedyren `stset`, som identifiserer til sammen 146 plasseringer som (av ulike årsaker) ikke kan ordnes langs en tidsakse (de kan være innenfor andre plasseringer, de mangler fødselsår, m.m.), og disse slettes.

Vedlegg 2

Tabell 5: Antall flyttinger og antall barn plassert i statlig barnevern i årene 2000–2013.

År	Antall flyttinger	Antall barn	Per 100 barn
2000	695	6.876	10.11
2001	932	7.523	12.39
2002	1.129	7.996	14.12
2003	1.139	8.294	13.73
2004	1.048	8.288	12.64
2005	1.217	8.564	14.21
2006	1.494	8.864	16.85
2007	1.479	9.123	16.21
2008	1.541	9.368	16.45
2009	1.633	9.707	16.82
2010	1.567	9.772	16.04
2011	1.623	10.177	15.95
2012	1.706	10.323	16.53
2013	1.656	10.412	15.90
Sum	18.859	31.954	59.02

Vedlegg 3

Tabell 6: Prosentandeler av hovedtypene av plasseringene som ender med flytting.

Type plassering	% som flyttes
Ordinære fosterhjem	22,7
Fosterhjem med statlig refusjon	2,8
Private fosterhjem	8,0
Familiehjem/ungdomsfamilier	5,5
Statlige beredskapshjem	15,6
Statlige institusjoner	13,9
Private institusjoner	31,0
Annet	0,5
N=	62 433

Intervjuguide ungdom

Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer

Innledning

- Kort beskrivelse av undersøkelsen.
- Hensikt; å lære av den erfaring ungdommene har.
- Taushetsplikt.
- Informert samtykke.
- Mulighet til å trekke seg.
- Lydopptak.

Bakgrunnsinformasjon

- Ungdommens alder og kjønn?
- Hvilken paragraf i barnevernloven er ungdommen plassert etter?
- Hvorfor ønsker du å være med i undersøkelsen?
- Når flyttet du hjemmefra første gang?
- Hva flyttet du til da (fosterhjem eller institusjon)?
- Din flyttehistorie.

HOVEDDEL

Samtalen vil ta utgangspunkt i å invitere ungdommene til å lage spørsmål til ungdom som har samme erfaring som dem selv: «Hvis det var du som var forskeren her, hvilke spørsmål ville du ha sett på som viktig å stille ungdom som har flyttet mange ganger?» Så ber jeg ungdommene om å svare på sine egne spørsmål.

Deretter vil intervjuer komme innom følgende temaer:

Din siste flytting

- Hvor lenge siden flyttet du sist?
- Hva skjedde da?
- Hva ble fortalt deg?
- Hva mener du er grunnen til at du flyttet nå siste gang?
- Hva begrunnet de voksne (din saksbehandler/fosterforeldre/voksenkontakt) flyttingen med?

De andre flyttingene

- Hva skjedde da?

- Hva ble fortalt deg?
- Hva mener du er grunnen til at du flyttet første, andre, tredje, ... gang?
- Hva begrunnet de voksne (din saksbehandler/fosterforeldre/voksenkontakt) flyttingen med?

Årsaker til flyttingene

Du har mange erfaringer i det å flytte ...

- Hvorfor har det blitt slik, hva skyldes det?
 - Forhold ved deg?
 - Forhold ved fosterhjem/institusjon?
 - Forhold ved barnevernet?
 - Forhold ved dine foreldre/søsken eller andre (andre barn/ungdom du bodde sammen med)?

Medvirkning i forbindelse med flyttingene

- Hvem snakket med deg om at du skulle flytte?
- Kom du med noen ønsker (for eksempel om hvordan flyttingen skulle skje)?
- Ble ønskene tatt hensyn til?
- Fikk du bestemme hvor du skulle flytte?
- Synes du at du fikk avsluttet på en god måte?
- Fikk du en god start på det nye stedet?

Informasjon om flyttingene

- Hvem fortalte deg om det stedet du skulle flytte til?
- Forsto du hvorfor?
- Var du enig?
- Hvordan reagerte du? (Lei deg, sint, glad, forvirret, redd, lettet).
- Stemte det de fortalte deg?

Betydningen av flyttingene

- Hva har flyttingene betydd for deg?
- Noe positivt med flyttingene?
- Noe negativt med flyttingene?

Hvis du skulle flytte ...

- Hvordan vil du at flyttinger skal gjennomføres ...
 - Hvis du skal gi råd til ungdom som må flytte, hva vil du da si?
 - Hvilke råd vil du gi til voksne som jobber med ungdom som må flytte, hva vil du da si?

Avslutning

- Av alt vi har snakket om/diskutert i intervjuet, hva synes du har vært viktigst? / Hva er det viktigst for deg å få sagt til de voksne om det å flytte barn/ungdom fra et barnevernstiltak til et annet?
- Så gir intervjuer en kort oppsummering av hva som er tatt opp / gitt uttrykk for i intervjuet, og spør om ungdommen ønsker å utdype/korrigere noe.

Intervjuguide saksbehandlere

Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer

Innledning

- Kort beskrivelse av undersøkelsen.
- Hensikt; å lære av den erfaring saksbehandlere har.
- Taushetsplikt.
- Informert samtykke.
- Mulighet til å trekke seg.
- Lydopptak.

Bakgrunnsinformasjon

- Saksbehandlers alder og kjønn?
- Utdanning?
- Hvor lenge har du jobbet i barnevernet?
- Hvor mange fler-flyttingssaker har du erfaring med?

HOVEDDEL**Den siste flytteerfaringen din**

- Hvor lenge siden?
- Hvilken paragraf i barnevernloven var barnet/ungdommen plassert etter?
- Hva skjedde da?
- Hva oppfattet ungdommen at årsaken til flyttingen var?
- Hva begrunnet du som saksbehandler og fosterforeldre/institusjon eller andre involverte flyttingen med?
- Hvor godt kjente du ungdommen?
- Hvor godt kjente ungdommen deg?

De andre flytteerfaringene dine

- Hvor lenge siden?
- Hvilken paragraf i barnevernloven var barnet/ungdommen plassert etter?
- Hva skjedde da?
- Hva oppfattet ungdommen at årsaken til flyttingen var?
- Hva begrunnet du som saksbehandler og fosterforeldre/institusjon eller andre involverte flyttingen med?
- Hvor godt kjente du ungdommen?
- Hvor godt kjent ungdommen deg?

Årsaker til flyttingene

Du har mange erfaringer i det å flytte barn og ungdom fra ett barneverntiltak til et annet.

- Hva mener du var årsak til flyttingene?
 - Forhold ved barnet?
 - Forhold ved fosterhjem/ institusjon?
 - Forhold ved barnevernet?
 - Forhold ved ungdommens foreldre/søsken eller andre (andre barn/ungdom han/hun bodde sammen med)?
 - Annet?

Medvirkning i forbindelse med flyttingene

- På hvilken måte ble ungdommen tatt med i samtale om flyttingene?
- Hvem snakket med ungdommen om flyttingene?
- Snakket du med ungdommen? En eller flere ganger?
- Hvordan gjorde du det?
- Kom ungdommen med noen ønsker (for eksempel om hvordan flyttingen skulle skje)?
- Ble ønskene tatt hensyn til?
- Fikk ungdommen bestemme hvilket tiltak han/hun skulle flytte til?
- Hvordan mener du avslutning på plasseringen ble?
- Hvordan var starten på det nye tiltaket?
- Har ungdommen i dag kontakt med dem (fosterhjem/institusjon) han/hun flyttet fra?

Informasjon om flyttingene

- Hvem fortalte ungdommen om at hun/han skulle flytte?
- Hvordan fortalte du om det stedet ungdommen skulle flytte til?
- Oppfattet ungdommen at det stemte, det du fortalte om? (Når du traff ham/henne igjen på det nye stedet.)

Betydningen av flyttingene

- Hva har flyttingene betydd for ungdommen?
- Hva har flyttingene betydd for deg og barnevernet?
- Noe positivt med flyttingene?
- Noe negativt med flyttingene?
- Hvordan ser du for deg at ungdommene vil få det som voksne?

Hvis du skulle flytte en ungdom i morgen

- Hvordan vil du at flyttinger skal gjennomføres?
 - Hvis du skal gi råd til ungdom som må flytte, hva vil du da si?
 - Hvilke råd vil du gi til barnevernsarbeidere som jobber med ungdom som må

flytte?

Noe annet

- Av alt vi har snakket om/diskutert i intervjuet, hva synes du har vært viktigst? / Hva er det viktigst for deg å få sagt om det å flytte barn/ungdom fra ett barnevernstiltak til et annet?
- Så gir intervjuer en kort oppsummering av hva som er tatt opp / gitt uttrykk for i intervjuet, og spør om saksbehandleren ønsker å utdype/korrigere noe.

Vedlegg 6

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Bjørn Øystein Angel
Institutt for sosiologi og sosialt arbeid
Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 09.07.2013

Vår ref:34931 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.07.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

34931

Behandlingsansvarlig
Daglig ansvarlig

Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer
Universitetet i Agder, ved institusjonens overste leder
Bjørn Øystein Angel

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

for Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77
Vedlegg: Prosjektvurdering

Bjørn Øystein Angel
Institutt for sosiologi og sosialt arbeid Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 09.10.2013

Vår ref: 35012 / 2 / KH

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.07.2013. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 15.08.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

35012 *Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer*
Behandlingsansvarlig *Universitetet i Agder, ved institusjonens øverste leder*
Daglig ansvarlig *Bjørn Øystein Angel*

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Kjersti Haugstvedt

Kontaktperson: Kjersti Haugstvedt tlf: 55 58 29 53

Vedlegg: Prosjektvurdering

